

TIGHT BINDING

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204375

UNIVERSAL
LIBRARY

త గ న శా స్త్రీ

(బంగాళి భాషనుండి)

గ్రంథకర్త;
శ్రీపాద కామేశ్వరరావు

ప్రకాశకుడు :

చెఱుకువాడ వేంకటరామయ్య

అభినవాంద్రగ్రంథమాలాకార్యాలయము

రాజమండ్రి

1929.

సర్వస్వామ్య }
సంకలితము }

వెల { మేలు 1-0-0
సాదా 0-12-0

CHECKED 195

Checked 195

Checked 1969

PRINTED BY
A. LAKSHMANASWAMY NAIDU
AT
THE SARASWATHI POWER PRESS,
RAJAHMUNDRY.

ప్రీతి క

క్రీశేషులైన ద్విజేంద్రలాల్ గాయలు రచించిన ప్రహసన మొకటి ఇది వరకు తెలిగించినాము; ఇది రెండోది. దీని మాతృకకాయన “ప్రాయశ్చిత్తము” అని పేరు పెట్టినారు. దానిని మేము కొంత పెంచి హాస్యరసప్రధానమైన నాటికగా మార్చినాము. ఇందు ఇప్పటి ఆంధ్రాచారములు కొన్ని ప్రతిఫలించి యున్నవి.

ప్రకాశకుడు.

CHECKED. 1951

ఇందలి ప్రధానపాత్రములు

పురుషులు

ఉమాకాంతము	...	ఒక గృహస్థు (నవనాగరికుడు)	
పూర్ణేంద్రుడు	}	...	ఉమా మిత్రులు
సూర్యనారాయణ			
రామచంద్రుడు			
గంగాధరుడు	...	బారిస్టరు	
వీరేశ్వరుడు	...	ఒక ధనికుని సోదరుడు	

స్త్రీలు

సువేషిణి	}	...	పై నవనాగరికుల భార్యలు
సుకేశిని			
సుహాసిని			
సుభాషిణి			
ఇందుమతి	...	ఒక సంపన్న వితంతువు	
నరోజిని	...	ఇందు చుట్టము	

మొదటి అంకము

మొదటి రంకము

(ఉమాకాంత శర్మగారి సావడిలో అతని మిత్రులు—
రామచంద్రుడు, పూర్ణేందుడు, సూర్యనారాయణ)

రామ—పాశుగిల్లిన మన పల్లెటూరి పెళ్లా లంటే
వరమాసహ్యంగా ఉంది.

ఉమా—నిజమే-వాళ్ళకి పాటా రాదు, పదమూరాదు.

రామ—కటాక్షువిక్షేపాలు కానరావు వాళ్ళలో.

పూర్ణే—నాగరస్త్రీలలాగు నడువనే లేరు.

సూర్య—తగినరీతిని దగ్గాలేరు, తుమ్మాలేరు.

అందరు—రామ రామ-వాళ్ళ కేమీ తెలియదు.

ఉమా—శుద్ధ మొద్దు స్వరూపాలు!

రామ—పుస్తకము చదువలేరు కదా?

పూర్ణే—ఉత్తరము వ్రాయలేరు కదా?

సూర్య—హా! ఆడలేదు, ఫుట్ బాల్ తన్నలేదు.

రామ—వీణె, ఫిడెలూ వాయిం చలేరు.

ఉమా—కూని రాగమైనా తీయలేరు.

అందరు—వీళ్ళతో డి పాండు రోత! ఏదీ చేతకాదు.

పూర్ణే—చక్కగా సింగారించుకోనే లేరు.

సూర్య—బైసికిల్ ఎక్కనేలేరు.

రామ—మోటారు తోలనేలేరు.

ఉమా—పదిమందిలోకి రానేలేరు.

పూర్ణే—లక్క డొక్క తెలియదు.

సూర్య—ఊల్ వర్కు చేయలేరు.

రామ—డామాలు నవలలూ చదువలేరు.

పూర్ణే—వీళ్ళని చూస్తే నాకొళ్ళుమంట.

సూర్య—వీళ్ళనూ టంటే తలనొప్పి నాకు!

ఉమా—బాగా చెప్పినావు-రుచి చచ్చింది-ఇంగ్లాండు వెళ్ళివచ్చిన వాళ్ళ పెళ్ళాలని చూస్తే ఎంతో ముచ్చట వేస్తుంది. పదిమందితో కలిసిమెలసి ఉండడము వాళ్ళకే చేతనాను.

రామ—వాళ్ళ గౌను చూస్తే కన్నుపండుగా నుంటుంది.

సూర్య—ఎంతో చక్కగా పుస్తకాలు, న్యూస్ పేపర్లూ వాళ్ళు చదువగలరు.

ఉమా—పెళ్ళాలంటే వాళ్ళే పెళ్ళాలు, మనవాళ్ళు పెద్దమ్మలే.

అందరు—శాబాస్, బాగా చెప్పినావు.

రామ—వీళ్ళు కోమలాంగులు కాదు కొయ్యబొమ్మలు.

పూర్ణే—చెత్తకుప్పలు.

సూర్య—వాళ్ళకన్న మూగవాళ్ళు నయము.

అందరు—సం దేహమా? సత్యమే.

ఉమా—సరే, ఏ తే సాధనాంతర మేమి?

రామ—మన ఈ జన్మమే వృథా-ముందుజన్మములో

చూతాము.

పూర్ణే—ఇంకో జన్మ ముంటేనా?

సూర్య—మనము చేసిన పుణ్యానికి ఇంకో జన్మము కూడానా?

ఉమా—ఎంచు కీచర్చ? ఉపాయమేదైనా చూడండి, ఊరకే గోల ఎందుకు?

పూర్ణే—నా కొకటి తట్టింది-వీళ్ళ పీకలు పిసిగితే వీళ్ళు చస్తారు, అప్పుడు తగినవాళ్ళని పెళ్ళాడవచ్చును.

ఉమా—సరిసరి-కూనీచేస్తే కోర్టుకి లాగుతారు.

పూర్ణే—ఔనాను-మరచిపోయినాను.

రామ—వాళ్ళంతట వాళ్లు చస్తే ఏచిక్కూఉండదు.

పూర్ణే—అలాగు వాళ్ళు చస్తారా?

సూర్య—భర్తని సుఖపెట్టడానికి భార్య లెందరు చావలేదు? ఆడవాళ్ళాత్మహత్య చేసుకోగలరు?

ఉమా—మ రేదైనా సాధన ముంటే చెప్పరాదా?

సూర్య—పోసీ, వీళ్ళని divorce చేతాము, శని వదలిపోతుంది.

రామ—సరిసరి. మనలో అది లేదు. హిందూ లా ప్రకారము వీలులేదు. వివాహసంబంధము విడిపోదు.

సూర్య—అయ్యో! మనముఖల కెంత మతిపోయింది!

పూర్ణే—రామ చంద్రం, సీ వేదైనా సాధనము చెప్పవా?

రామ—నా కొకటి తోచింది, మనకు సచ్చినదాని నింకొక రైసు పెళ్ళాడడమే; దానితో వీళ్ళ చిక్కు మగుం డదు; “అధికం తు స దోషాను” అని శాస్త్రుకారుడే చెప్పినాడు.

పూర్ణే—అది నాకు సచ్చలేదు.

ఉమా—ఏమి?

పూర్ణే—బాబో! ఒక్క రైసు కట్టుకొంటేనే ఇంటి నిండా కిచకిచలాడుతూ కిష్కింధ ప్రత్యక్ష మయింజే, రెంజో దాన్ని చేసుకొంటే లంకాపురి కావడాని కాటంక ముందా?

సూర్య—అదీ కాక, ఒక్క రైస్ తోనే వేగలేక తంటా లుపడి తన్నుకొంటూంటే రెంజోదాన్ని పీక కురిపోసుకో మన్నావా?

ఉమా—మన మట్టిబుర్రలకి మంచిమార్గము తట్టనే లేదు-ఏమి గతి? (పాత్రులు వచ్చును) Good-morning పాత్రాగారూ!

పాత్ర—Good morning, my friends! మీరం
తా ఇక్కడ జమి ఆలోచిస్తున్నారు? What news?
విశేషాలేమి?

ఉమా—మే మందరమూ ఒక చిక్కులో పడ్డాము.

పాత్ర—What is the matter? సంక తేమిటి?

పూర్ణ—నూ పెళ్ళా లందరూ వట్టి మూర్ఖులు.

సూర్య—వాళ్ళలో బాధ పడలేక లేచిపోదామా
అనుకొంటున్నాము.

పాత్ర—Indeed! అలాగా?

ఉమా—వాళ్లని చంపడానికీ వీలులేదు.

రామ—నిడిచిపెట్టడానికీ వీలులేదు.

పూర్ణ—ఇంకో రైసు కట్టుకుంటే ఇల్లు గుల్లవుతుంది.

సూర్య—ఇంకేమి సాధనము?

పాత్ర—By Jupiter! There is a way out
of the crux మంచి ఉపాయముంది దాటడానికి.

అందరు—ఏమి టది?

పాత్ర—To file a suit! . వాళ్ళ మీద దావా
తేవడమే.

రామ—నిడిచిపట్టుంటుంది.

పూర్ణ—పెళ్ళాంమీద దావా?—చచ్చి నాము రా
బాబూ! గెల్చినా కష్టమే ... ఓశినా కష్టమే. అది వీలు
లేదు.

పాత్రు—వీలులేదా? Bombay High Court లో ఒక ruling ఉంది...కాని I shall suggest another remedy, ఇంకో మార్గము చెప్పుతాను.

అంద—వీలైనది చూడండి.

పాత్రు—Very easy—అతిసులభము. It is as easy as to drink a peg of whisky— మంచి నీళ్ల ప్రాయము.

రామ—చాలా సుఖవన్న మాటే.

పాత్రు—Oh my! The more you think of it, the easier it would seem. ఎంతాలోచిస్తే అంత సుఖ వనిపిస్తుంది.

పూర్ణే—మమ్మల్ని చంపక త్వరగా చెప్పవయ్యా.

పాత్రు—By Venus and Adonis, you have only to follow your nose ముక్కుకి సూటిగా ముందుకి పోవడమే.

సూర్య—ఎలా గెలాగు?

పాత్రు—ఇప్పుడు problem ఏమిటంటే—మీ పెళ్లలు uneducated అనే కదా?

అందరు—ఆ. అదే, అదే.

పాత్రు—అలాగైతే educate them వాళ్లకి చదువు చెప్పండి.

ఉమా—ఇది బాగుంది, కాని విగటిస్తుం దేమో?

రామ—ఎంత సుఖవైన మార్గము ! మన కెవరికీ తోచలేదు !

ఉమా—పెద్దవాళ్ళయ్యారు కదా, వీళ్ళకి చదు వబ్బుతుందా? వీళ్ళు చదువుకొంటే మనమాట వింటారా?

పాత్రు—Quite well. మీరు Ainsli's Evidence Act చదువలేనట్లుంది.

ఉమా—చదువుకుంటే వాళ్ళ కేమి వస్తుంది? తెగ నీలుతారేమో?

పాత్రు—Everything that we do. మనము చేసే పనులన్నీ వాళ్ళు చేయగలరు.

ఉమా—మగవాళ్ళే ఉద్యోగాలు లేక మాడుతూంటే ఆడవాళ్ళు అలాగే చెయ్యవలసి వస్తుందేమో?

సూర్య—ఆడవాళ్ల కందరూ ఉద్యోగమిస్తారు. వాళ్ళు కచ్చేరీలకి వెళ్ళితే మనము వంటిల్లు చేరవలసివస్తుందేమో?

పూర్ణ—అది బాగానే ఉంటుంది. మన మిన్నాళ్ళూ వాళ్ళని కోసుకో తిన్నాము-ఇప్పుడు వాళ్ళు మనని కాల్చుకో తింటారు. ధనమార్జించడపు కష్టము వాళ్ళకీ తెలుస్తుంది; తెచ్చినదానితో కాలక్షేపము చేయడపు కష్టము మనకీ తెలుస్తుంది.

ఉమా—చదువు చెప్పించడము సులభమే కాని తరువాత గ్రంథము తాడు తెంపేటట్లుంది. ఈపని చాలించు దాము ఇప్పటికి—కొన్నాళ్ళు పోనీ.

పాత్రు—By way of variety you can en-
the fun. ఆవైభవమూ అనభవించవచ్చును.

ఉమా—బాబో... ఏ వైభవమూ వద్దు. ఆడవ
అదిమి ఉంచినాముగనుక నే ఇలా గుంది—పట్టు వదలి తేభా
గలమా? ఇప్పుడే నెత్తెక్కి పిండి దంచుతూన్నారు.
పైని మనకు కమ్మిచ్చి దెబ్బలు తగులడము తప్పదు.

సూర్య—నీ వెప్పుడూ అడ్డుకర్ర వేస్తునే ఉంటావా?

పాత్రు—Obstructionist tactics lead us
where. ఇలాగైతే పని సాగదు.... By Hercul
ఉమామహేశం, నీవు Europe వెళ్ళిఉంటే గన్యము
పన్యముగాని వ్రాయలేని lady ఉండడము quite a phe-
menon అని తెలిసియుండును. My goodness, అన్న
నములవలె newspaper అత్యవసరమైన వస్తువన్న మ
అదీకాక యిప్పుడు వాళ్ళుచాలా improve అయిన
Football కూడా ఆడుతూన్నారు.

సూర్య—అలాగా? మనతో match ఆడుమ
బాగుండును.

ఉమా—కొత్తవారి గోల పెట్టించి తీరుతుంది.

పూర్ణ—ఏమైనా సరే, తొక్కి తీరుదాము.

(వీ రేశ్వరుడు రోజుతూ వచ్చును)

వీరే—నన్నేలాగు కొట్టినాడో చూడండి.

పాత్రు—Assault? Hurt? దావా చేతాము

ఉమా—కొట్టిన దెవడు?

వీరే—దుకాణదాట.

రాసు—ఎందుకు?

వీరే—కొంచెము నల్ల పుండు తీసినందుకు.

పూర్ణే—దానికి డబ్బిచ్చినావా?

వీరే—నాదగ్గర లేనిదే.

సూర్య—ఇన్వకపోతే కొట్టడమా?

పాత్రు—అంత మాత్రానికే కొట్టడమా? డబ్బు కావలెనంటే దావా చెయ్యవచ్చును. Civil suit తేసి-కొట్టడానికి వాడికి right ఎక్కడిది? పదవయ్యా దావా చేతాము. మొదట వాడిని identify చెయ్యి- తర్వాత summons పంపుదాము.

వీరే—బాబూ! ఒక్కమాటు మీరు రండి-నన్ను చితగకొట్టినా డండి!

(పోవుదురు)

— (రెం డో రం గ ము) —

ఇందుమతీ సరోజినలు.

ఇందు—మాటాడ వేమే?

సరో—నానోరు కట్టిపోయింది.

ఇందు—ఎందుచేత?

సరో—నీ అవస్థ చూడడముచేత. నీలాటి తలచెడ్డవాళ్ళందరూ దేవుళ్ళ నారాధిస్తూ రామాకృష్ణా అటూ ఏలాగో కాలము గడుపుకొంటూ ఉంటే ఇదేమిటి నీ వేషము? దేవబ్రాహ్మణపూజా లేదు; వ్రతాలు, పండుగా పరం నోములూ అనవు-ఇంత విరుద్ధముగా వ్యవహరిస్తూన్నా వేమే?

ఇందు—ఏం చెయ్యమన్నావు? నామనసుకి ఊరట లేదు. అ జేలాగు తల్లడిల్లుతూన్నదో నీకు తెలుసునా?

సరో—నీవే చెప్పు చూతాము.

ఇందు—పాడాలనిముచ్చట, శారీరము లేదు; నవ్వులనుంది, పళ్ళులేవు; జుట్టుదువ్వి సిగ ముడుచుకోవలెనని ఉన్నది, కొప్పు లేదు; ఆగర్భశ్రీమంతురాలలా గుండాలని ఉంది, అరచేత గుడ్డిగవ్వ లేదు-ఇటువంటివాళ్ళ మన స్సెలా గుంటుందో నామన స్సెలా గుంది...ఉన్నమాట చెప్పుతూన్నాను-ఏ అయ్యనో కట్టుకొని కాలము కారవముగా గడుపుకోవలెనని ఉంది; తగినవాడు దొరకలేదు...ఇప్పుడు బోధపడ్డదా?

సరో—ఇం తాలోచ నుండా నీకు ?

ఇందు—శీతాకాలములో ఆకురాల్చిన చెట్టులాగు, ఎండాకాలములో గరికపోచలేని పొలములాగు, వర్షాకాలము లో నీటితోనిండిన మైదానము లాగు దారీతెన్నూ కనబడ లేదు-ఆవ తిన్న పసలములాగు అటూ ఇటూ ఏవీ తోచ కుండా ఉంది-పరిపరివిధముల పరుగు లెత్తుతూన్నది పాపిష్టి మనస్సు. ఏమి చేయుమన్నావు?

సరో—నీదశ చాలా విచారగ్రస్తముగా నుంది.

ఇందు—ఏమి చేయుమంటావు? గాలి కాడు ఎండర టాకులాగు తటతటా, పంజరములో పట్టలాగు పటపటా కొట్టుకొని పై కెగురచూస్తూన్నది. అప్పుడే పుట్టిన ఆవు దూడలాగు అటూఇటూ పడుతూ లేస్తూంది. నాగతి ముం దేమి కాబోతుందో చెప్పగలవా?

సరో—అనుకూలంగానే ఉంటుంది నీమట్టుకి... పగలూ రాత్రీ పంచదార, మీగడపాలూ, గోధుమపిండి నెయ్యి కడుపునిండా పట్టిస్తే పరిపరివిధముల పరుగు లెత్తదా నీ మనసు? ఋషులు తెలివితక్కువవా శ్శ్యు వితంతువులను ముతకబియ్యము ముతకపప్పు అరటికాయా పగటిపూతే తినుమన్నా రనుకొన్నానా? తం దువ్వుకోవద్దని, పలచని బట్టలు కట్టుకోవద్దనీ నగలు పెట్టుకోవద్దనీ శాస్త్రాలు మొర పెట్టతూన్నవి కానా?...నేను చెప్పితే విన్నావుకావు-ఫల మనుభవించక తీరుతుందా?

ఇందు — నే నాలాగు చేస్తే నాసంపద ననుభవించే వా ల్లేవరే? నాకు సుఖ మెలాగు వస్తుందే?

సరో — సొమ్ము తినేవాళ్లు లేరనా విచారిస్తూన్నావు? నీకు బదులు నే ననుభవించలేనా? చూవాళ్ళందరూ చిన్న ప్పుడే గతించినారు. ఇప్పుడు పెద్దపడుచు నైనాను పెళ్ళి చేసు కొందామంటే పైసా లేదు-విధంతప్పినదానికి విత్తముంటే ఇదే బాధ-అక్కర లేకపోయినా నీకు అమితమైన ధనముంది, కావలసినా నాకు కాసులేదు. ఇంత వైపరీత్య మెక్కడైనా ఉన్నదా?

ఇందు — నీవు పెళ్ళి చేసుకొంటావా?

సరో — చేసుకోక చెడుతిరుగుడులు తిరుగు మన్నా వా?... అది నాచేత కాదు... తగినవాడు దొరకవలెనంటే ధన ముండితీరవలెను కదా ఈ దినములలో.

ఇందు — తగినవాడిని కూర్చుకో, ధనము నే నిస్తాను. ఎవడిమీదైనా కన్ను వేసినావా?

సరో — ఒకడిని చూచినాను కాని... అయ్యో!

ఇందు — ఎవడినో చెప్పచెప్పు.

సరో — చెప్పేమి లాభము-అందరాని పండు!

ఇందు — అయ్యో పాపము! ఊరుకో ఊరుకో!

(వీరేశ్వరుడు వచ్చును)

వీరే — వదినా! నాకు పెళ్ళి చేసుకోవాలని ఉంది.

ఇందు — పెళ్ళాడుతావా? ఎవరైనా?

వీరే—అది చెప్పలేను. చెళ్ళి కావడము తోనే పనీ పాటూ లేకుండా హాయిగా కాలుమీద కాలువేసుకొని కూర్చుండడానికి వీలున్న దానిని పెళ్ళాడవలెనని ఉంది. భాగ్య వంతులపిల్ల నెక్కడైనా చూసిపెట్టవూ? అబ్బా! ఇరుగు పొరుగువాళ్ళ దెబ్బల కోర్వలేకున్నాను.

ఇందు—నీకు పిల్ల నివ్వడాని కందరూ సిద్ధపడినట్టు చెప్పతూన్నావు! ఏ పనీ చేతగాని ఏ బ్రాసి నల్లమందు భాయివి, నీ కెవడు పిల్ల నిస్తాడు?

వీరే—ఇవ్వకేమి? నాకేమి తక్కువ? ధనమున్న దానిని చేస్తేవా దానిని కనిపెట్టుకొని ఉంటాను. కూర్చున్న దగ్గరనుండి లేవను.

ఇందు—ఇప్పుడు నీవు చేస్తూన్న రాచకార్య మేమో?

వీరే—నాకు ప్రస్తుత మెంతో చిక్కుగా నుంది. మాత్రకి కావలెసంటే ఎందరి నడిగినా ఎవరూ ఇవ్వరు. కడుపునిండా తినడానికే కరువు వచ్చింది, పదిమందికి పెట్టడానికి మొదలే లేదు.

ఇందు—నీ పెళ్ళివర్షాటు నీవే చేసుకో, నాకేమి పట్టింది?... ఆడదాని సొమ్ము తిని హాయిగా కూర్చుంటావా? అందుకు సిగ్గు లేదేమి?... (వెళ్ళును)

వీరే—తా నేమీ చెయ్యదట! నేనే ఏర్పాటులు చేసుకోవలె నట... పోనీ అలాగే కానీ! ఆడదానిసొమ్ము తింటావా అని నన్నీ నడించింది. తన మగనిసొమ్ము బళ్ళో

వేసుకొని తాను గొప్పది కాలేదా? ఆలాగే నా పెళ్ళాము సొమ్ము తిని పెద్దవాడి నా తాను నేను... ఏమే సరోజినీ, నా మాట తప్పా నీవు చెప్ప... ఏమి? అలాగు రెప్పవల్పు కుండా నావైపు చూస్తూన్నావు? ఏమిటి సంగతి?

సరో—(వంకచూపు చూచి నవ్వును)

వీరే—ఊరకున్నా వేమి? (పువ్వుతో కొట్టును)

సరో—బాగుంది! (పువ్వుతో కొట్టి పోవును)

వీరే—ఈ వాలకము కొంచెము లాభించే టట్లుంది.

వాఃవా! దీనిని వదల కూడదు.

—(మూ డో రం గ ము.)—

భారిస్వరూ మిత్రులు.

పాత్రు—ఇక్కడ నా కేమీ practice చొరకలేదు.

మన్యం—కనబడుతూనే ఉంది. ఏం చేయ బోతావు?

లింగం—Moffusil bar join కా వద్దం టే మానినావా?

పాత్రు—ఔను, తప్పే. ఇప్పుడు పట్నము పోనా?

I think that is the only course to follow.

వాసం—వద్దు. ఎక్కడికీ వెళ్ళకు. ఇక్కడే ఉండి ఏవో Society లో చేరు త్వరగా నిన్ను Secretary ని చేస్తారు. దానివల్ల కొంతలాభ ముంటుంది.

లింగం—ఎంత కక్కురితి పడినా అది లాభదాయకము కాదు. ఏదో Newspaper కాని Journal కాని start చేస్తే కొంత లాభముంటుంది.

మన్యం—మననాళ్ళు వేప రైవరికి కావలెను? ఏదో తెల్లమొగము పూసుకుంటే ఏలాగోవాళ్ళ వినా support చేస్తారు.

చంద్రం—ఆపాటి తెలివి తేటలుంటే ఈపాటి practice improve అయి యుండదా? కష్టపడి కడుపు నింపుకోవలెనంటే Bar విడువనక్కరలేదు.

మన్యం—బాగుంది. కష్టపడకుంటే కడుపు నిండుతుందా?

లింగం—Barrister కావడముతోనే Court అనే చెట్టుదగ్గరికి పోతే అల్లోనేరేడుపళ్ళలాగు టంగు టంగు రూపాయిలు చేతిలో పడుత వనుకొన్నాడు! వాపము

చంద్రం—అందరికీ నీలాగే అదృష్టము పట్టుతుందా?

మన్యం—అదేమి టది?

చంద్రం—బంగారు పిచికను పరిణయమైతే పడితీరుతవి.

పాత్రు—పెళ్ళిచేసుకోవడమా? Well. It is not bad. అందు తప్పలేదు. I am ready to do't.

చంద్రం—Offer yourself to the highest bidder,నీ అదృష్ట మేలాగుంటే ఆలాగు జరుగుతుంది.

లింగం—అలాగై తే ఇదే మంచిసమయము. కరుణా కరముగారికి handsome daughter ఒకరై ఉంది. He has offered Rs 25000 in cash for a thorough bred stallion. You, old chap—are not a bad one. ఆసంబంధము నీకు అత్తిఉంటుంది.

వాత్రు—By the holy prophet. నిజమేనా? అయితే arrange చెయ్యి. నా కివ్వమే అని చెప్పు.

లింగం—అబ్బో! అది సులభముగా దక్కేది కాదు. అతడు Medical Certificate తెమ్మంటాడు. పదిమందిచేత పరీక్ష చేయిస్తాడు.

వాత్రు—అలాగే కానీ Barkis willing అని చెప్పు.

లింగం—Go ahead, old chap, my sympathies are with you. కార్యసాధనము కాకతీరదు.

మన్యం—ఇప్పటికే చాలా late అయింది. Come, let us be off. We have got an engagement.

లింగం—పోదాము గాని రే పిక్కడ dinner engagement ఉన్నట్టేనా?

వాత్రు—Certainly. If I am so lucky—

అందరు—Very well then, Good night-ta, ta, ta. (వెళ్ళుదురు)

వాత్రు—These are all gluttons- వీళ్ళంతా తిండిపోతులు. పూర్వజన్మములో వీళ్ళు విరాధవంశస్థులై

ఉంనురు. వీళ్ళకి పాములాగు ఒళ్ళంతా కడుపే. Drink తర్వాత నా కేదీ నోటికి పోదు. జానెడుపాట్లా George Whisky తో నిండితే తిండికి వోటేది? వీళ్ళకి dinners నే నివ్వలేను. Boy, Boy, ఎవకురా అక్కడ?

నొకరు—బాబూ! వస్తున్నాను.

పాత్రు—గాడిదా! ఏమి చేస్తున్నావు? Rascal, వెళ్ళిమూడు ఎవరేనా clients వచ్చినారేమో.

నొఖరు—చిత్తం (పోవును)

పాత్రు—తండ్రిగారి ఆస్తి దగ్గమయింది; ఇప్పటి భోగమంతా బుడ్డిలో ఉంది. ఇన్నాళ్ళూ (unemployment bureau) నిరుద్యోగము department లో కాలము వెళ్ళి బుచ్చినాను. ప్రయాసము లేకుండా practice దొరుకు తుంది; కనబడితే చాలును, ఘల్లుమని రూపాయాలు రాలుత వనుకొన్నాను. కేసురానిదే కేకలు వేయడమెలాగు?

(తెరలో-పాత్రుడుగారూ!)

ఆ సల్లమండు భాయిలాగున్నాడు, చంపుకో తింటాడు...Come in, my friend.

(వీరేశ్వరుడు వచ్చును)

What news ఏమి విశేషాలు?

వీరే—మీ దర్శనానికే వచ్చినాను.

పాత్రు—తెలుస్తునే ఉంది. ఏదైనా కేసా?

వీరే—కేసే తెచ్చినాను, కొంచె మలసట తీర్చుకొని చెప్పుతాను.

వాత్రు—ఏమి కేసు? Assault? trespass? theft? rioting?...ఇదిగో (పెద్దపుస్తకము తెచ్చి కాగితాలు తిరుగవేసి) rioting section—whoever (వీరే! కాదని తల ఊచును) Rioting కాదా? hurt? wrongful confinement? murder? (ఇంకో పుస్తకము తెచ్చి పేజీలు తిరుగవేసి) ఇదిగో చూడు Taylor's Medical Jurisprudence లో ఏ ముందంటే...

వీరే—ఆగవయ్యా! ఇ దలాటి case కాదు. ఇది ఒకాడదానికీ మగవాడికీ.....

వాత్రు— Enticing away, Kidnapping? adultery? rape? Oh my! ఆ విషయమున Snell's Equity అని నాదగ్గర ప్రశస్తమైన గ్రంథముంది, అది latest authority.

వీరే—ఆగవయ్యా, ఇ దలాటి case కాదు. ఆత్రుర పడక విను...సంగ తేపింటంటే...నాకు పెళ్ళాడవలెనని ఉంది, మావదినె కానీయకుండా ఉన్నది.

వాత్రు—దావా చేస్తే సరి.

వీరే—ఏమని దావా? ఎందుకోసము?

వాత్రు—ఎందుకు కూడదు? ఈ Civil and Criminal Courts ఎందుకున్నవి? Penal Code జేసికోసము

పుట్టింది? తప్పకుండా తేవచ్చును దావా. Pontifix's Marriage Act ప్రకారము వీలుంది. ఇదిగో Reginald's Law of Financial Catechism లో ఏముందంటే... (పుస్తకము తేబోవును.)

వీరే—అన్నా! గట్టిచిక్కే తెచ్చిపెట్టుకొన్నానురా దేవుడా!... చెప్పేదంతా వినవయ్యా... “పిల్లని చూసుకోసి నీవే పెళ్ళిచేసుకో” అన్నది మావదినె.

పాత్రు—అయితే దావా దేనికి?

వీరే—నే ననే దదే దేనికోసము దావా?

పాత్రు—ఇంతకాలము వృధా చేసిపోవు.

వీరే—నేనూ అదే అందా మనుకొన్నాను—మీరు వినా రా? ఊరకే పేజీలు తిరుగ వేస్తున్నాను... పిల్ల దొరకితే పెళ్ళి కాని, పిల్లలేది?

పాత్రు— ఏన్నేమి చేయుమన్నావు? బాగానే ఉంది.

వీరే—నా కేమైనా సలహా యివ్వగలరా!

పాత్రు—నేను వివాహాలు కూర్చే వీరయ్య ననుకొన్నావా? పిల్లని వెతకుమని స్త్రీ డరు దగ్గరకు వచ్చినావా? Fool, damned సువర్!

వీరే—తిట్టుతా వేమయ్యా?

పాత్రు— నల్లమందు నిషాచేత నీకు కిందా మీదా కనబడలేదు.

వీరే—నా సల్లమందు బాధ నీ కెందుకు? నా సొమ్ము పెట్టి నేను కొనకొన్నాను కని నీ అబ్బ సా మ్మేమైనా యిచ్చినావా?

పాత్రు—Shut up నోరు మూసుకో. Fool, get away పోరా బికారీ!

వీరే—మాటలు మాత్రము సరిగా రానీ. పూల్ గీ లంటే నేనొప్పుకోను.

పాత్రు—అబ్బా! కోపము వచ్చిందా? Get out, you blackguard. (నిర్రక్షట్టకొని రాగా వీరే|| పోవును.) Case మా తేమీ లేదు. Time అంతా waste చేసినాడు. పిల్లని చూసిపెట్టాలట; నేను fool నని వీడి ఊహ. ...Ha! He intends to marry rich అందరిదీ ఒకటే ఎత్తు...మంచిదే...పనీపాటూ లేకుండా పదము గడిచిపోతుంది...నేను కరుణాకర్ కూతురుని పెళ్ళాడితే by the Gospels of St. Zachary నా కొల్ట నేతిలో పడ్డట్టే; ఒక్క క్షణములో I shall become rich, బాగానే ఉంది. మొదట పెళ్ళి కానీ...అందులో but ఒకటుంది...నేనొక European girlని లోగడ పెళ్ళిచేసుకొన్నాను, అదే objection... కాని ఆ marriage ఈపాటికి null and void అయి ఉంటుంది; అంత చతురతతో manage చేసినాను. ఆ wife నన్ను పోల్చుకోలేకుండా మాయచేసినాను?...దాని మాట కేమి...దీనిని పెళ్ళాడితే Twentyfive thousand

rupees|hard cash చేతిలో పడుతుంది. అందుచేత this is not bad...పెళ్ళవుతుంనా అనేదే problem. ఎందుకు కా గూడదు?...అంతా నా చక్కదనములో నుంది. (అద్దము చూసి దిద్దుకొని) నా అందాని కేవి(లోటు? ముక్కు సరిగ్గా Grecian cut; కళ్ళు...Oh my! ఏమి eye-lashes! తరువాత నుదురు...హాయి హాయి, సరిగ్గా Bismark పోలికుంది ... ఇక పళ్ళు...Lovely! very beautifully set pearls. ఎట్టి countenance ఈ దేశం లో పడి వ్యర్థమయిపోయింది. Oh! what a pity, my countrymen; చూసి సంతోషించేవాట లేక this has blushed unseen and wasted its sweetness in this desert continent. అడవి గాచిన వెన్నెలయింది. అయ్యయో!

(పిల్లలిని వెంటబెట్టుకొని చినుగుగుడ్డలతో
రెబెకా ప్రవేశించును.)

రెబె—At last! Oh my God!

పాత్రు —ఇదెవరు?.....Rebecca కాదుకదా!
Ghost ఏమో?...ఆహా! Rebecca's ghost!

రెబె—I am sure you are Mr. Ganga Ram.

పాత్రు—(నిలువునా నీరై) నేను Ganga Ram నే కాని, నువ్వు Rebecca ghost వేనా? Ghost! Ghost!
Oh murder, murder, help! help!

రెబె— I am not a ghost — but I am Rebecca, your married wife in England!

పాత్రు— Really! By St. Andrews నన్ను కనుకోక గల్గినావా? How did you find out my address, my angel! నే. నిక్క డున్నానని నీకెలాగు తెలిసింది?

రెబె— Never mind, how you wretch, you scoundrel, you most—

పాత్రు— అన్ని Superlatives ఒక్కచూచే? శాంతించు. By Jove! you have grown quite old, my beauty! ముసలిగాన వైనావే—నాచింకల ణాలిక్కి!

రెబె— And the child died.

పాత్రు— Did it? poor child!

రెబె— Actually died of starvation.

పాత్రు— Really? Well, You might have just done the same thing. నీవూ ఆలాగే కావలసింది. It would do you good నీ కెంతో ఖ్యాతి వచ్చిఉండును for self—sacrifice.

రెబె— You cruel!—wolf, you once pretended to love me (ఏప్పుడు.)

పాత్రు— Don't cry! ఊపకో! There is, my dear— the fact is, I am also starving!—not mentally or morally, but physically starving. .

రెబె—Then why did you pretend to be a prince when you were in England.

పాత్రు—Did I? (శనలో) నిన్న వలలో వేయడానికి—Just to ensnare you—ఎంత ప్రమాదము జరిగింది, దీనిని వదల్చుకొనే మూత్రము కానరాదు ((ప్రకా) By the holy prophet—Ah well!—Dont you see?

రెబె— I quite see you, you rogue, you liar, you beast.

పాత్రు—Rebecca dear, నీ arguments చాలా convincing—వాటికి జవాబు నేను చెప్పలేను. నీవు అంధ కారబంధురమైన నా యింటిని ప్రకాశమాసముగా చేయగోరుతున్నాను. Come in, dear... (శనలో) నా plan అంతా పాడుచేసింది. అంతా చెడిపోయింది.

—(నా లు గో రం గ ము)—

ఉమా కాంక్షశర్మగా రిల్లు—సువేషిణీ చతుష్టయము.

సువే— ఈవేశ Mrs. Ramanand గా రింట్లో engagement ఎన్ని గంటలకి?

సుహా—సరిగ్గా ఐదుగంటలకి.

సువే—ఇప్పు డెంతయింది?

సుభా—నాలు గయిపోయింది.

సువే—ఎ తే మీవా రింకా కచ్చేరి నుంచి రావడము ఆలస్యము చేసినా రేమి? ఆయన వస్తే ఆబండిలో మనము వెళ్లవాలని చెప్పినావు కదా?

సువే—చెప్పినాను, ఇప్పుడే వస్తాను, చాలా obedient husband మావారు.

సువే—ఇంటికి బండి ముందుగా పంపి ఆయనను నడచి రమ్మనవలసింది, wait చేయనక్కరలేకపోవును.

సుభా—అదిగో వచ్చిన ట్లుంది. వేగము powder వేసుకోవలెను లెండి.

సువే—సువేషిణీ, నీవు powder రాసుకోవూ?

సువే—నాకు powder అక్కరలేదు. మీరంతా పూసుకోండి, ఇంతలో నా part చదువుతూంటాను.

(సువే|| తప్ప తక్కినవారు పోవుదురు)

(పచారుచేస్తూ) To be, or not to be, that is the question.

(ఉమాకాంతము వచ్చును)

ఉమా—(ఉస్సురని చొక్కా విప్పి) ఏవేఁ ఫలహారముందా?

సువే—Whether it is nobler in the mind—

ఉమా—వినిపించుకో వేమి? ఫలహారము చేసినావా?

సువే—To suffer...

ఉమా—ఇప్పుడు నే నాకలితో suffer అవుతునే ఉన్నాను, తిండి కేమైనా చేసినావా? లేదా?

సువే—Or to take arms—

ఉమా—ఏవిటి వేషము?... చెప్పవేమి?

సువే—against a sea of troubles.

ఉమా—ఇంతసేపూ కచేరిలో చచ్చిచచ్చి ఇంటికి వస్తే Hamlet's soliloquy చదువుతూన్నావా? అది వింటే నాకడుపు నిండుతుందా? కాఫీ నీళ్ళేనా ఉన్నవా?

సువే—ఇప్పుడు disturb చేయకండి, కొంచెమాగ లేదా? And by opposing end them.

ఉమా—అది నాచేత కాదు-నీవీ soliloquy end చేసి కొంచెము నాగోల విను. కడుపునుండుతూంది, గొంతుక ఎండుతూంది.

సువే —To die, to sleep, to sleep—perchance to dream.

ఉమా—ఇది dream చేయడానికి సమయము కాదు. నాకడుపులో కార్చిచ్చులాగు ఆకలి మండుతూన్నది.

సువే—Ay, there's the rub.

ఉమా—బౌను-ఇదే rub. ఆకలివేయకుండా ఉంటే ఏ గోలా లేకపోవును. ఓదేవీ! నీ స్వర్గమునుంచి ఒక్కసారి మా పాపమర్త్యభూమికి దయచేయుము. ఫలహార మేమైనా చేసినావా? కడుపుకాలుతూంది.

సువే—ఫలాహారమా?

ఉమా—చిత్తము, ఫలాహారమే.

సువే—My goodness! మరచిపోయినాను మీసంగతి.

ఉమా—ఉద్ధరించినావు! నీవు చేసిం దేమిటి? తల
డువ్వుకొని, గాను తొడిగించుకొని, మేజోళ్ళూ బూట్లు
తొడుక్కొని పచారుచేస్తూ నీవు పార్టు చదువుతూండు; నేను
పస్తుండి మలముల మాడుతూంటాను.

సువే—Eating with another thing or two
reminds us of our mortality అని Byron అన్నాడు.

ఉమా—నీ Byron కాలా, నా కడుపులో మండి
పోతూండే! ప్రాణాలు నిల్చేటట్టు లేవు.

సువే—మీ ప్రాణాలమాట కేమిగాని నాప్రాణాలు
కొరికేస్తూన్నారు. ఇదిగో ఇప్పుడు ఫలాహార మేలాగో
చేస్తాను కాని రేపటినుంచి మీ ఫలాహార ప్రయత్నము
మీరే చేసుకోండి...ఏవిడీ! తాళముచెవి ఏదీ? (అతనివైపు
చూచును)

ఉమా—నా మొగముమీద తాళముచెవి ఉన్న దను
కొన్నావా, అలాగు చూస్తూన్నావు? నా కిచ్చినావా?

సువే—అది కాదు-మునుపు పైటకొంగుకి ముడి వేసే
దానిని, ఇప్పుడది లేకపోవడముచేత చేతిగుడ్డికి కట్టినాను;
అ దెక్కడో జారిపోయింది అలవాటు లేకపోవడముచేత. ఈ
సారి గానుకి జేబు ఉంచుమని చెప్పుతాను దగ్గితో.

ఉమా—ఎప్పుడోమాట కేమి? ఇంట్లోనే ఉంటుంది, వెతకు తే దొరకవచ్చును-చూడు.

సువే—నాకు తెరపి లేదు-దాసీ! తాళము వెతకు మీరుకూడా వెతకండి శ్రమ అనక Mrs. Ramanand గారింట్లో Tea party ఉంది-నా కాలస్యమవుతుంది.(వచ్చి చూసి) Hallo! 'tis already late! నేను వెళ్ళాలి (పోవును)

ఉమా—ఏమి దీని తలచిరును తనము! రోజురోజుకీ హెచ్చిపోతుంది. ఏమిటి నాధనము? (హతాశుడై పోతుంటే పూర్ణే||, రామ||, సూర్య||, వత్తు ||)

పూర్ణే—ఏమి కారణం, మొగము వేలవేసినావు?

ఉమా—నన్నే చుడుగకు-వెయ్యి నమస్కారాలు.

రామ—ఏమి విశేషాలు?

ఉమా—పస్తుండడమే పరమవిశేషము.

సూర్య—అదేమి?

ఉమా—To be, or not to be, that is the question... మీదగ్గర ఉబ్బేమైనా ఉందా?

పూర్ణే—నాదగ్గర ఉన్నది, కాని ఎందుకు?

ఉమా—కడుపులో కాలూన్న దిస్తూ చంపక-(పుచ్చు కొనును)

రామ—సంగ తేవీటి? ఏమి జరిగింది?

ఉమా—జరగవలసినదే జరిగింది. To be or not to be that is the question.

సూర్య—నీ కేమి మతిపోయిందా?

ఉమా—To be or not to be—పదండి. ముందు కడుపులో ఏమైనా పడితేనే కాని మంటపోదు. తర్వాత సావధానముగా మనవి చేస్తాను ఏమి జరిగిందో.

పూర్ణే—ఇప్పుడు టూక్ గా చెప్పకూడదూ?

ఉమా—ఏమని చెప్పారు? మీ అందరిమాటా పని ఆడదానిని educate చేసి ఇచ్చి దాని ఫల మనుభవిస్తూన్నాను.

రామ—ఏ మనుభవించినావు?

ఉమా—రోజంతా గాడిదెలాగు కచేరిలో పనిచేసి కేసు లన్నిటికీ judgments వ్రాసి, సగము చచ్చి, ఇంటి కొచ్చి ఫలాహార మేమేనా ఉందా అని అడుగుతే నా పెళ్ళాము తనకేదో engagement ఉందని ఇంటినుండి ఉడాయించింది. ఈరాత్రి నాకు తిండి ఉండదు-ఇప్పుడే కడుపు కాలి చస్తూన్నాను కదా, ఈరాత్రి నా సంగ తేమికాను? Female Education వద్దని మొత్తుకున్నా నిందుకే.

సూర్య—ఇదొక స్వల్పవిషయము-వాళ్ళకామాత్రము liberty ఇవ్వాలి. అదిస్తేనే కాని education complete కాదు.

ఉమా—ఉప్పు లేకే ముప్పందుము, ఉప్పుంటే ఊరు గంజంతా చాల దన్నట్లు వీళ్ళకి liberty కూడా యిస్తే నాబోటివాళ్లు నాలుక వీకుకొని చావవలసినదే.

పూర్ణే—నీవు గడవిక చేయకు-మిడిమిడి జ్ఞానమున్న మనవా ల్భింగ్లీషు చువు చెప్పితే ఇలాగే ఉంటుంది; దొరసానులచేత చెప్పిస్తే యీలా గుండదు.

ఉమా—ఇప్పుడు కాకరకాయ అప్పుడు కీకరకాయ అవుతుంది. నే నొక్కడినే తోకలేని తోడేలుని కానులే, We are all in the same boat ఇది కొంత నయము.

రామ—నిజమే. మా కింతకన్న ఎక్కువ మర్యాద జరిగింది, చెప్పుకుంటే సిగ్గు. కడుపు కోసుకొంటే కాళ్ళ మీద పడుతుంది.

పూర్ణే—దొరసా నెక్కడ దొరుకుతుంది? ఎక్కడికి పోను? ఎంతని వెతకను?

సూర్య—ఎక్కడికీ పోనక్కర లేదు, ఎంతోనేవు వెతకనక్కరలేదు. పాత్రుడుగారి దొరసాని ఉన్నది; ఆవిడ చేత చెప్పింతాము.

ఉమా—బాగుంది...అత డెవరైనో వితంతువుని వినాహమాడి పాతిక వేలు వడిలో వేసుకొందా మనుకొన్నాడు కాని పాపము శృంగభంగ మయింది. మన మిప్పుడు చేతా మనకొన్న దానివల్ల మనకే లాభమూ లేకపోయినా అతనికి కొంత ప్రకార మాతుంది. అతని కిప్పుడు దినదినగండముగా నుంది- మన మొక తృణమిస్తే కొంతనయము కావచ్చును.

పూర్ణే—అలాగనుతే నా కివ్వమే. రేపే నీ వతనితో మాటలాడి తగిన ఏర్పాటు చేయవచ్చును.

ఉమా—మీరందరూ చేయుమన్నారు గనుక చేస్తున్నాను; ఇంతకన్న పాడు కాకూడదు, బాగుపడితే మన అదృష్టము. Shakespeare చెప్పినట్లు Desperate diseases have desperate remedies కుక్కకాటుకి చెప్పుదెబ్బ! పదండి పోదాము.

—(ఐ దో రం గ ము)—

ఇందుమతి నుల్లు—సరోజిని.

సరో—అతనిని పెళ్ళి చేసుకోవలెనని నా కుంది- ఏమి చూసి వలచినావే అని అంద రడుగుతారు. అసలే కురూపి, నల్లమందునిపాలో మునిగి యుంటాడు; పుండాభోగు, అతని కొక రైమీద వలపు కాసరాదు- కనబడినదాని నెల్ల కదల్చి చూస్తాడు- అన్నిటికన్న గొప్పవిషయము ఆదాయ మేమీ లేదు, అందుచేత అతనిని కోరుకోవడ మాశ్చర్యమే- ఒక్క సుగుణ ముంది, చెప్పినట్లు నింటాడు; నెమ్మదిమీద దారికి తీసుకొని రావచ్చును, హృదయము మందిది- నా అదృష్టము వల్ల నాలుగుకాసులు దొరికే ఉద్యోగము చిక్కరాదా?... పురుషుని భాగ్యము దేవునికే తెలియ దంటారు.

(వీశేష్యరుడు వచ్చును)

వీరే—ఓహో! (తనలో) ఇక్కడే ఉంది. రూపసే, మావదిన దీనిని నాకు పెళ్ళిచేస్తా నంటుంది; చెడిపోయి

దేమిటి? దీని మూలముగా నా కార్యసాధన మయితే తప్ప కుండా పెళ్ళాడుతాను. కాపురము సరిపడ్డదా మంచిమాటే, లేకుంటే ఇంకొక రై... (పైకి) నిదనా!

సరో—ఓహో మీరా? (లేచును)

వీరే—బాగా ఆలోచించి నిన్ను పెళ్ళాడవలెనని నిశ్చయించినాను. ఏ మంటావు?

సరో—ఇంకెవ్వరూ దొరకలేదు కాబోలు-లేక హాస్యమాడుతూన్నాగా?

వీరే—కాదు- నన్ను పెళ్ళాడవలెనంటే ఒక్కపని చేయవలెను నీవు.

సరో—ఏమిటా పని? మీకోసం మేమి చేయుమన్నా సిద్ధమే-అదనాధ్యవు పని కాదు కదా?

వీరే—అలాటి పని నిన్ను చేయు మంటానా?— సులభమే నీవు తలుచుకొంటే- నాప్రాణాలు నీచేతిలో పెట్టు తూన్నాను...మావదినె పెళ్ళాడేలాగు ప్రయత్నము చేయ్యవలెను. ఆవిడ నీమాట తప్పకుండా వింటుంది-ఆమె నెలా గైనా ఒప్పించాలి. వెళ్ళికి.

సరో—ఆమెపెళ్ళాడితే మీ కేమి లాభము?

వీరే—(తనలో) ఆడవాళ్ళ నోట్లో నువ్వుగింజ నానదు, అసలు ద్వేషము దీనితో చెప్పకూడదు. (పైకి) తన పెళ్ళి సిద్ధమయింటే మావదినె నాపెళ్ళి కొప్పుకొంటుంది. మన విద్ధరమూ హాయిగా పెళ్ళాడుకోవచ్చును. కొద్దో

గొప్పో డబ్బూ ఇస్తుంది- ఇంతకన్న నాకేమి కావలెను?...
 ఈ ఉపకారము నీవు చేస్తావా నీకూ నాకూ లాభముంది-
 తెలిసిందా?

సరో—సరే కాని ఆమె వితంతువుకదా మారు
 మనువు చేసుకొంటుందా?

వీరే—మన దేశములో నెందరు పెళ్ళాడ లేదు?

సరో—అలాగైతే, వెలి కెవ డొప్పుకొంటాడు?

వీరే—విత్త ముంటే వెలి కెవడు వెనుకతీస్తాడు?

సరో—ఆమెకు తగినవాడు దొరకవద్దా?

వీరే—పైసా చూసి పదిమంది చేసుకొంటారు.
 ఎవరూ లేకపోతే ఉన్నాడుగా మన వాత్రుడు! అత డిప్పు
 డన్నిటికీ సిద్ధముగా ఉన్నాడు. అరకాసు లేదు వానిచేత.

సరో—అతను కిరస్తాని దాన్ని పెళ్ళాడినాడో?

వీరే—పది రూపాయాలుపార వేస్తే ప్రాయశ్చిత్తము
 చేయిస్తారు మన గురువులు-

సరో—పెళ్లి కతడొప్పు కొంటాడా?

వీరే—అదే నీవు చేయవలసిన పని-అతనికి సా మ్మ
 త్యవసరము-అతని చెవిని ఈమె సంగతి వేసి నాలుగు మంచి
 మాట లాడితివా నీవలలో చేప పడ్డదన్నమాటే.

సరో—తీరా ఇదంతా కుదిరిస్తే మీరు నన్ను మరచి
 పోరు కదా?

వీరే—ఎంత మాటన్నావు ! నిన్ను మరచి పోవడమే? నేను చెప్పిన పని నీవు నిర్వహిస్తే నేను చెప్పినమాట సార్థకము చేస్తాను. నిన్ను దగా చెయ్యను, నామాట నమ్ము. ఇదిగో దైవసాక్షిగా ప్రమాణము చేస్తున్నాను. ఇప్పుడు నిజమని నన్నుకము కలిగిందా? మరచిపోకుమా— (వెళ్ళబోతూ) పాత్రుడు నన్ను కొట్టి తగిలివేయక మొకవిధముగా మేలే యింది దెబ్బతిని పీడకు కగ్గరికి వెళ్ళి కొంతభోగట్టాకనుకొన్నాను. ఈ పని నాకుకూ మైతే ఈపాత్రుడూ మావధినెకార్ల పని పట్టుతాను. నాకు బుద్ధిలేదని నలుగురూ అంటున్నాను. నాసత్తున చూపుతాను. (వెళ్ళును)

సరో—దీనిలో నేదో రహస్యముంది. ఇందుమతి పెళ్ళికి ఇతని కింత ఉబలాట మెందుకో? ఇత నేదో సిద్ధపత్తుమీద నున్నట్లుంది... నేను పాత్రుడుకారి యింటికి వెళ్ళడమేలాగు? అతని పేరు విన్నానే కాని అత డెలాటివాడో ఎరుకను. కార్యము సాధించుకోవలె నంటే కానిపను లెన్నో చెయ్యవలసి వస్తుంది. తీరా అందుకు సిద్ధపడినా నాకార్యము నెరవేరుతుందో లేదో? ఇందు బతి నొప్పించడము సుఖవే. వడ్డించేవాళ్ళే కొరత, ఆమె ఆకు వేసుకొనే ఉంది.

(ఇందుమత వచ్చును)

ఇందు—సరోజినీ, నా కిలా గుండేమే?

సరో—ఏలా గుంది ?

ఇందు—ఈ ప్రపంచముంతా ఏడారి లాగుంది, ఆకాశముందింతటా మంటలే, ఏదిక్కున చూచినా ఏమీ తోచకుండా ఉంది;...మనస్సు పరిసరివిధాలు పరుగెత్తుతున్నది. ఈ అవస్థ కేమిని పేరు?

సరో—శోచనీయమైన అవస్థ—విరహము!

ఇందు—ఏమో కాని నా మనస్సు మనసులో లేదు. నా హృదయ మేలా గుండో చేనే చెప్పలేను.

సరో—నేని చెప్పనా?

ఇందు—చెప్పు.

సరో—దాగలో పడ్డ వెలగకాయ లాగు, కిందకొట్టిన రబ్బగుబంతి లాగు, తెగిన హరిమి లోని ముత్యాలులాగు...

ఇందు—హాస్య నూడకే జగత్తుంతా శూన్యంగా, ఆకాశము భయంకరముగానూ, గాలి అంతా వేడిగానూ ఉంది.

సరో—ఆశలిచేత కడుపు మండుతున్నది, ఎండలో నుంటే తల గిట్టిన తీరుగుతుంది...

ఇందు—అదిగో, నీ గుణము నీవు మానవు. నా ప్రాణముంతా వ్యాకులమయింది... తెలిసిందా? నా అవస్థని తేటమాటలతో వర్ణించ వీలులేదు.

సరో—పోనీ, మడ్డిమాటలు పయోగించు.

ఇందు—పాలులేని పాయసము, పచ్చకర్పూరములేని తాంబూలము, అంచులేని చీర, శృతిలేని పాట... ఇత్యా

దులలాగు రుచీపచీ లేకుండా, అంతా వాత్సల్య నిన్వార మయింది - అర్థమూ లేదు భావమూ లేదు ఈ కవితకి.

సరో—నీ అవస్థ కడు జాలికగముగా నుండే- ఇప్పు డేమి చేయడలచినావు?

ఇందు—పదీ తోచదు. నా యవ్వనమంతా కడచి పోతూంది- చక్కని రాజమార్గ ముండగా సందాలు గొం దులు దూరుతూన్నాను. నా హృదయ మనే గోడనండి కోరిక అనే సున్నము చల్లచల్లగా జారిపోతూంది- ముం దేమవుతుందో తోచలేదు- నే నేమిచెయ్యవలెనో చెప్పు.

సరో—వెంటనే పెళ్ళి చేసుకో.

ఇందు— పెళ్ళి చేసుకో మంటావా?

సరో—ఇంకో విధాన ఈ అలమట తీరదు.

ఇందు—అప్పు డప్పు డలాగే అనికొంటాను కాని పాడుముండ భయము చేసుకోనీయదు. నీవు నా కమితోప కారివి, నా మనసులో మాట చెప్పినావు; ఇప్పుడు నాకు? నచ్చింది. భోజనాని కెక్కడికైనా వెళ్ళితే ఏవన్నువైనా తినాలని ఉంటుం దనుకో, మొగమాటముచేత అడిగి వేయించుకోమా, పక్కవా గెబ్బరైనా “ మ రికొం చెము వేయించుకో ” అని హెచ్చరిస్తే వెంటనే వేయించుకొం టాము... పెళ్ళి చేసుకొంటాను కాని ఎవర్ని చేసుకోవడము.

సరో—తగినవాడిని తరిచి చూసుకోవాలి.

ఇందు—ఆపని నాచేత కాదు, నీవు చూసి పెట్టవూ?

సరో—యత్నము చేస్తాను. కావలసినవాళ్ల కోసము కష్టపడక తీరుతుందా? ఎంతకష్టమయినా సాధించి తీరవలెను. నాకు నచ్చినవాడు నీకు నచ్చునో లేదో?

ఇందు—నీవే నాకు పరమబంధువువని ఎంచుతూన్నాను. తింటూఉంటే పలబారిపట్లూ, నవ్వుతూఉంటే ఊపిరందనట్లూ, నడుస్తూంటే బొంగిల్ల పడినట్లు - నానోట మాట రాకుండా ఉంది. తగినవాడిని చూసిపెట్టు. నా ప్రాణాలు నీచేతిలో పెట్టినాను. ఇక నీదే భారము. నీకు నచ్చితే నాకు నచ్చినట్లే, నీమాట కాదనను...(పోవును)

సరో—అయింది, పంజరములో పట్ట గొలుసు తెంచుకుంది. నా దేమి నేరము? నేను ఆ ఊసు తలపెట్టకుండానే ఆమె బయటపడ్డది. ఇక నేను ఊణమువేస్తే అగ్ని రగిలి తీరుతుంది. నేను చేసేది చెడ్డపని కాదు. కక్కర్తిపడి కాని పనులుచేసిన కన్న గౌరవముగా బ్రతికేదారి చూపినాను. దాని నుదుటివ్రాత ఏలాగుంటే ఆలాగు జరుగుతుంది.

(వెళ్ళును)

—! ఆ రో రం గ ము !—

పాత్రునిట్లో పాత్రుడు.

పాత్రు—నేను వీళ్ళని పోషించడ మేలాగు? మునుపు బక్కడినే ఉండేవ డిసి గనుక అప్పో సప్పో చేసి తంటాలు పడేవాడిని. ఇప్పుడో—With so many mouths to feed! by Jupiter,—they are quite a legion— ఏమి చెయ్యవలెనో శోచకుండా ఉంది. ఎంతో దూరము నుంచి ఒకపాత encumbrance వచ్చి నెత్తిమీద పడ్డది, పెళ్ళాడిన పెళ్ళాము, తగిలివేస్తే దాటిపోయేది కాదు, అందు పైని పిల్లలు. అసలుమీదపడ్డి లాగు ప్రతి సంవత్సరము పెరిగిపోయినారు; కడుపున పుట్టినవాళ్లు, కాటిని పెట్టలేను. ఇప్పు డీ wife ను ఏమి చేయవలెనో చెప్పే మహాత్ము డేడీ? ఉమాకాంతము కొంద రాడవాళ్లకి చదువు చెప్ప డానికి European Mistress కావలెనని చెప్పినాడు. ఇ దా పనిచేయగల్గితే నెలకి నూరురూపాయాలు ఇవ్వడాని కొప్పుకొన్నాడు By Jingo, that is a good idea. రెబెకా ఇందు కొప్పుకోదా? అడిగితే తెలుస్తుంది. Rebecca, my dear, my love—

రెబె—What for?

పాత్రు—నేనొక plan వేసినాను, ఏమని చెప్పుదును! మనపిల్లలు చావడానికి సిద్ధముగా నున్నాను.

రెబె—ఏమి ?

పాత్రు—తిండిలేక మాడి. They are actually starving.

రెబె—What am I to do ?

పాత్రు—You can save them తలపని తలం పుగా మంచి తరుణము తారసిల్లింది.

రెబె—How is that ?

పాత్రు—మనపొట్ట గడవడాని కొక సూత్రము కని పెట్టినాను.

రెబె—What is that ?

పాత్రు—నీవు Mistress కావాలి.

రెబె—Mistress ? ఎవరికి ? Never !

పాత్రు—ఆ Mistress కాదు, Master-Mistress అంటారే, ఆ Mistress. ఇప్పు డీడ్జిల్లో నవనాగరికులు కొందరు బయలు దేరినారు, వాళ్ళు తమ పెళ్ళాలకి ఇంగ్లీషు చెప్పించవలెనని అనుకొంటున్నారు. నీవు వాళ్ళకి Mistress వి కావలెను.

రెబె—No, I won't.

పాత్రు—Indeed, you will, my dear.

రెబె—What will you do ?

పాత్రు—శీంటాను.

రెబె—What ?

పాత్రు—I will only eat; I will eat to please you, dear.

రెబె—Never!

పాత్రు—Always your obedient servant గంగా రామపాత్రో.

రెబె—I shall be hanged if I do.

పాత్రు—I shall be blown if you don't. ఇటు విను dear! ఈపిషయములో Full Bench decision ఉంది.

రెబె—ఏమని?

పాత్రు— Phillip's Concordance of Criminal cases లో ఏనున్నాడంటే "Husband is wife's property" అంటే పెనిమిటి భార్యసొత్తన్నమాట.

రెబె—అయితే ఏనుంటావు?

పాత్రు—నీవే సంసారము నడపాలి.

రెబె—నీవు కూర్చుండి తింటావా?

పాత్రు—With great pleasure, Ever your most affectionate husband.

రెబె—Really!

పాత్రు— My dear, ఇటువిను. I've always held along with my friends that you are an angel. నానమ్మకము కూడా అదే. నీకు రెక్కలే తక్కువ.

రెబె—నీమాట నిజమేనా?

పాత్రు—By all the gods in Heaven, though to tell the truth, I am an atheist.

రెబె—Very well. But it is no use, నీవు తాగి అంతా ఎగురకొట్టుతా వేమో?

పాత్రు—That is certain, కాని you will go to Heaven.

రెబె—స్వర్గానికా?

పాత్రు—ఋమ్మాటికి. సందేహమా? Angels స్వర్గానికి కాకుంటే నరకానికి పోతారా? What a figure! What a complexion!

రెబె—ఏమంటావు?

పాత్రు—O! ho! dazzling.

రెబె—నిజముగా?

పాత్రు—నిజమా! You have pierced a dagger in my heart.

రెబె—ఎప్పుడు?

పాత్రు—ఎప్పుడా? ఇప్పుడు. కత్తంటే Rodgers గాని మరొకటా? నీవు అపనమ్మక మనే కత్తిని ఈ heart లో గుచ్చినావు. Macpher son's Law of Mortgage నీవు చదివుంటే నాపై నింత అపనమ్మకము నీకుండక పోను.

రెబె—లేదు. నిన్ను నమ్మకపోను. ఆహా! నా husband మనస్సెంత మెత్తనిది!

పాతు) — అయితే నీ వాళ్ళకొన్నట్టేనా?

రెబె — ఒప్పుకొన్నాను; కాని You must mend your ways — తప్పతాగి అంతా పాడుచెయ్యకు. తెలిసిందా?

పాతు — ఆ! అంతా పాడుచేస్తానా?

రెబె — సరే. Darling, నీ plan నాకు సమ్మతమే. అలాగే తే నాపై నీకు ప్రేమ ఉంటుందా?

పాతు — ప్రేమా? Well I never! నీపై నాకు ప్రేమ ఉండదా? విన్నెంత ప్రేమింతువంటే words fail me to describe adequately the love I bear you. Immeasurable!

రెబె — నుంచిది. నేను పోతాను, వంట కొంచెము తరువాయి ఉన్నది. (పోవును)

పాతు — దీనికి నామీద ప్రేమ ఇంకా పోలేదు. ఎందుకు పోతుంది? భగవంతుడు నా కెట్టి అందము పెట్టి నాడు! (అద్దము చూచుకొని) హాయి హాయి! అచ్చంగా Apollo-like ఒక్క మీసమే తేడా వీవినీ తీసివేతునా? ఇప్పుడే కాదు. వండువెంట్రిక రానీ... (తెర వాలును)

రెండో అంకము

మొదటి రంగము

పాత్రుడూ రెబకా

రెబ—నేను unmarried గానే ఉందా మను
కొన్నాను.

పాత్రు—It would have been far prefer-
able; it would have been much better.

రెబ—నిన్ను marry కావడము was an act of
great mistake for me—

పాత్రు—In this view of the case, my love,
I thoroughly agree.

రెబ—I thoroughly agree—

పాత్రు—I thoroughly agree.

రెబ—It was a great mistake to marry a
pieless pauper.

పాత్రు—The more so, my love, when you yourself had no copper.

రెబె—Tremendous sad mistake, my darling, very sad I see.

పాత్రు—In this view of the case, my love, I thoroughly agree.

రెబె—Love లో మొదటి stage చాలా charming గా ఉంటుంది. whispers, hugs and kisses

పాత్రు—The charm is not so great as soon as you become a Mrs.

రెబె—The case becomes more complicated on the contrary—

పాత్రు—In this view of the case, my love, I thoroughly agree.

రెబె—You may give me a thousand kisses and be mine for ever.

పాత్రు—అంతకన్న something more substantial నానోట్లో పడాలి.

రెబె—You are as wise as Solomon, though not so rich as he.

పాత్రు—In this view of the case, my love, I thoroughly agree.

రెబె—నున marriage వల్ల లాభ మున్నట్లు తోచడే!

పాత్రు—Why annually మన కుటుంబము పెరుగుతున్నదే!

రెబె—ఇందులో difference of opinion there may be,

పాత్రు—Whatever difference of opinion there may be, in this view of the case, my love I thoroughly agree.

రెబె—వద్దెనా ఉపాయము చూడవలెను to make both ends meet.

పాత్రు—They will meet; Extremes always meet.

రెబె—హాస్య మాడుతూన్నా ననుకొంటున్నావు కాని వట్టిమాటలతో కడుపుమంటారుతుందా?

పాత్రు—నిజమే. “కల్లావు జల్లితే కార్చిచ్చారునా” అని తెలుగుసామితె.

రెబె—నా నౌఖరీ వాళ్లు తొలగించినారు. వాళ్ళిప్పుడు పెద్దపెద్ద పుస్తకాలు చదువుతూన్నారు. Shakespear, Milton, Saintsbury, Bradley నాకు కొరకబడవు. నాకు తెలిసినదంతా చెప్పినాను. ఇకేమి సాధనము?

పాత్రు—నీకు సాధనాంతరము తోచకుంటే నన్నేదైనా పని చేయుమంటావు కాబోలు?

రెబె—నీ వేమీ చేయతలచుకో లేదు కాబోలు? You are a man—నే నింతకాలము సంసారము సాగిస్తూంటే. నీవు కాలుమీద కాలు వేసుకొని కూర్చుండమరిగి గడపదాటకుండా కాలక్షేపము చేస్తూన్నావు. ఎంతకాలమీలాగుజరుపగలను? I am a woman for a' that.

పాత్రు—ఎప్పుడూ ఈలాగు జరుగవలెననే నా అభిప్రాయము.

రెబె—Shame! Fie upon thee!

పాత్రు—నిన్ను పోషించ లేనిదానవు why did you marry me?

రెబె—నేను నిన్ను పోషించవలెనా? O dear, dear, ఆడది మగవాడికి కూర్చోపెట్టి కూడు పెట్టవలెనా?

పాత్రు—మగవాళ్ళకి పని లేనప్పుడు ఆడవాళ్ళు గడించి అన్నము పెట్టవలెను, లేకుంటే నరహత్యాపాపము తగులుతుంది.

రెబె—ఆముచ్చట యిన్నాళ్లూ తీరిందిగా? నా చేతనైనంత తెస్తూన్నప్పుడు సంసారము క్లుప్తముగా నడిపిడబ్బు వెనుక వేయవలెను కాని, ఎవరైనా నీలాగు తప్పతాగి తగులవేస్తారా?

పాత్రు—నే ఏలాగు చేయకుంటే నీకు స్వర్గ మేలాగు వస్తుంది?...అక్కడికి పోయేటప్పుడు నన్ను నీవె ట తీసుకొని పోతావా?

రెబె—స్వర్గానికా? నేను వెళ్లడ మేలాగు?

పాత్రు—నావంటివానికి కూడూ గుడ్డా పెట్టితే పుణ్యము వస్తుంది, అది నిన్ను స్వర్గానికి తీసుకొనిపోతుంది.

రెబె—Indeed! I don't want it.

పాత్రు—నీకు వెళ్ళక తప్పదు.

రెబె—నే నెప్పుడూ వెళ్ళను. ఈ plea మీద నీ వింటో కూర్చుండి హాయిగా మెక్కువా మనుకొంటూ న్నావు- నీ సంగతి తెలిసింది.

పాత్రు—తెలిసిందా? నీబుద్ధేమిటి! సరే, darling, నీకంతా బోధపడ్డది కావున నే నిక దాచడ మెందుకు? నిజము చెప్పతూన్నాను, నాకు పనిచేయకమంటే తలనొప్పి-

రెబె—అబద్ధము-It is a lie.

పాత్రు—అది lie కావచ్చును, కాని ఆమాట నీవు నాయెగు టనడము న్యాయము కాదు- నీకు తెలిసింది కనుక నిజము చెప్పతాను. To tell you the truth, నాకు practice రావడము లేదు. న న్నేమి చేయుమన్నావు?

రెబె—నీవు చదువవు, ఒకరు చెప్పితే వినవు, practice రమ్మంటే ఏలాగు వస్తుంది? Effort లేకుంటే కార్య మేలాగు ఫలిస్తుంది?

పాత్రు—నా కిలుకు నీకు తెలిసింది. సమూలమూ అవగాహన చేసుకొన్నావు. నేను చెప్పవలసినదే లేదు.

(లోపల—అ గ్యూగారూ)

ఇదెవరు? ఆడగాని కంఠములా గుంది-(పైకి) My dear నీవు వెళ్ళి వంటపని చూడు-ఎవరో client వచ్చినట్లుంది-(రెబెకా పోవును)

పాత్రు—Boy! cook! Butler! ఎవ రొచ్చారో చూడు-బకడూ పలకడూ! వాళ్ళదా తప్పు? నౌఖరు బక్కడే-వాడే అన్ని పనులూ చేస్తాడు-ఇంటిలోలేడు కాబోలు. ఎవరది? లోనికి రావచ్చు.

(సరోజిని వచ్చును)

(తనలో) ఇ దెవరై? మనిషి బాగానే ఉంది.

సరో—మీరేనా పాత్రుడు గారు?

పాత్రు—బోను, నేనే-కాని case ఏమిటో చెప్పకుంటే నా opinion ఇవ్వను. Forgery? perjury? chicanery? Breach of trust? Criminal misappropriation? Culpable homicide? Murder?

సరో—సన్న చెప్పనియ్యి రేమి ప్రార్థనము? case ఉన్నమాట నిజమే. రేపుసాయంత్రముమీరు మాయజమానురాలింటికి వస్తే కేసు ఆమెనోట స్వయముగానే వినవచ్చును.

పాత్రు—నీ యజమానురా లెవరు?

సరో—స్వర్గస్తుడైన మాధవరావుగారి భార్య.

పాత్రు—Oh! widow? ఐతే will case అవుతుంది. సరే-వారి లెక్కడ.

సరో—ఈ హైకోర్టు వెంటా ఉత్తరానికి కొంతదూరము వెళ్ళవలెను.

పాత్రు—(నోటుబుక్కులో వ్రాసుకొనును) హైకోర్టు.

సరో—అక్కడ దేవాలయము కనపిస్తుంది.

పాత్రు—సరే, దేవాలయము.

సరో—దానికి దక్షిణముగా ఒక చెరువుంది.

పాత్రు—దక్షిణము, చెరువు.

సరో—దానికి తూర్పున లాంతరు స్తంభ ముంటుంది, అక్కడికి కొంతదూరాన కాఫీహోట లుంది; దాని కెదురుగుండా పెద్దమేడ అగుపడుతుంది-అదే వారిల్లు.

పాత్రు—సరే-ఎన్ని గంటలకి వీలుంటుంది?

సరో—పొద్దు కుంకేసరికి రావచ్చును-కొంచె మాలస్యమైతే చాలా అనుకూలముగా నుంటుంది. ఆమె యింటి వద్ద ఉంటారు.

పాత్రు—నా కోరోజున చాలా cases ఉన్నవి, ఊపిరి సలుపదు-రేపు కొంచెము తెరిపి ఉంటుంది.

సరో—నే డామెకూ తీరిక లేదు-చుట్టాలు యింటి నిండా ఉన్నారు-రేపు మధ్యాహ్నము బండిలో అంతా బయలుదేరి పోతారు. అటుత్వారాతనే మిమ్ము రమ్మన్నాను.

పాత్రు—Right ho! ఆలాగే వస్తాను. Widow's case కదూ? వేగమే వస్తాను.

సరో—దయచేయండి-ఇం కొక్క మాట-కోర్టునుంచి తిన్నగా అక్కడికి రాకండి, మీ కాయాసముగా నుంటుం దేమో? ఇంటికి వచ్చి కాస్త నేన తీర్చుకొని నీమాజామా తొడుక్కొని నీటుగా రండి. (నవ్వును)

పాత్రు—దిద్దుకొని తీసుకొని రావడమునకూ case కి ఏమి సంబంధము?

సరో—గట్టిసంబంధ ముంది-వచ్చినతరువాత మీకే తెలుస్తుంది. (నవ్వి) నాకు సెలవు.

పాత్రు—Many thanks, good bye, madam
(ఆమె పోవును)

Case తత్వము చిత్రముగా నుంది...నీటుగా దిద్దుకొని రమ్మ న్నది...Can it be illicit love? అలాగైతే వెతకి వెతకి మంచివాడినే కనిపెట్టింది...ఇదంతా నా beauty ప్రభా వమే...ఇది నా ప్రాణాలమీదికి తెస్తూన్నది-చూచినవా శ్శంతా love చేయడమే కదా? I am quite disgusted with this అందము. (పోవును.)

—(రెం డో రంగ ము)—

ఇందుమతి పడకగది—ఇందుమతీ సరోజినులు.

ఇందు—సఖీ-అదిగో ! అదిగో !

సరో—ఏమి టది ?

ఇందు—అపూర్వమోహనమే ! ఆ సుందరమూర్తి !
ఏ మందము ! మీసాలు మన్మథుని విండ్లు; ఆ చెవులు
తాజా జిలాబీలు; ఆముక్కు కృష్ణమూర్తిచేతి వేణు; ధ్వని
మాత్రము లేదు, అదే తేడా.

సరో—ధ్వని లేకపోవడ మేమి ? నిద్దురలో అప్పు
డప్పుడు ధ్వనిచేస్తూ ఉంటుంది; అది వేణుగానమువలె చెవి
కింపుగా ఉండకపోవుచ్చును. రాదముమాత్ర ముంది.

ఇందు—అతని మాటలు చెవులకి తేనెతేటలు
నుమా !

సరో—పెళ్ళికొడుకు నీకు నచ్చినా డన్నమాటే.

ఇందు—నచ్చడమా ! ప్రేమ ఏలాటిదో నీకు తెలి
యదు, నచ్చడమే కాదు, అంతకన్న ఎక్కువ-సఖీ-అతనిని
చూడగానే నాకాళ్ళు జారినవి, ఇప్పుడు నేను ప్రేమనదిలో
మునిగిఉన్నాను. అడుగుకు చేరుతూ పైకి వస్తూ మునిగి
తేల్తూన్నా నన్నమాట!- నేను నాలో లేను; నిజంగా నేను
లేనట్లే-లే నన్నమాట.

సరో—అదేమిటి ! నాకళ్ళకు కనబడుతూ లేనంటా వేమి ;

ఇందు—నీ కేవీఁ తెలియదు-నీయెదుట నున్నదీ, నీకు కనబడుతూన్నదీ నాశరీరముమాత్రమే; దానిలోపల హృదయ మనే పదార్థము ఉంటుంది, నీ వెరుగుదువా ?

సరో—కవులు ఉన్నదనే అంటారు.

ఇందు—అది నాకు లేదు.

సరో—ఎక్కడికి వెళ్ళింది ?

ఇందు—హరించబడినది.

సరో—దొంగతనమే!పోలీసువాళ్ళకి రిపోర్టుచేతామా?

ఇందు—నీ కేవీఁ తెలియదే...నామాట విను. నా మనస్సుయొక్క స్థితిసబట్టి చూస్తే పాత్రుడుగారిని వెంటనే పెళ్ళాడి తీరవలెను, అతి జరుగురు, ఆలస్యమైతే విషమిస్తుం దేమో ?

సరో—అలా గతనితో స్పష్టముగా నీవు చెప్పి యుం డవలసింది.

ఇందు—స్పష్టము గా చెప్పితే కవిత్వము కాదే !

సరో—కవిత్వము లేకుంటే వీడపోయె, కార్యము నెరవేరి యుండునే. ఇప్పు డేమంటే ఏమి లాభము?

ఇందు—నీవు నా ప్రియునిదగ్గరికి పోయి “మిత్రమా! ఇంకేమి చెప్పగలనని” చెప్పి రావే. నామనస్సు సిమితపడు తుంది.

సరో—నే నేమీ చెప్పలేను. ఉత్తర మిస్త్రీ యిచ్చి వేస్తాను.

ఇందు—ఉత్తరమా? ఔను-నా కది తట్టలేదు. ఏమి చేయవలెనో తోచనే లేదు. సిద్ధర్థాన చెప్పినావు. వ్రాయనా?

సరో—నీ కెలాగు తెలుస్తుంది? ముక్కుపచ్చలారని ముద్దరాలవు. లోపలికి పోయి ఉత్తరము వ్రాయు; నేనూ సిద్ధంగా నుంటాను...అయ్యో బాబో!...నాపెళ్ళి కే తంటాలూ పడలేదు కాని నీపెళ్ళి కూర్చుండములో నా నరములు తెగుతూన్నవి. వెళ్ళు, వెళ్ళు.

ఇందు—ఉండుండు - కొంచెము కవిత్వము చెప్పు తాను-పాత్రుడా! పాత్రుడా! ఆహా! ఎంత తియ్యని పేరు! ఆవేషమో! బాలక్ష్మిష్ణుడే, నవనీతచోరుడే! ఏమీ తక్కువ లేదు. ఆకంఠధ్వని—అచ్చముగా వీణానాదమే. ముక్కు భువనమోహనము. ఓహో! పాత్రుడా! నీ వేష మింపు, నీపేరు సొంపు, శారీరము మనోహరము, అన్నిటి కన్న ముక్కు సర్వహరము. హాయిహాయి!

సరో—ఈమె మతి పోయింది, పిచ్చెత్తినట్లున్నది... నాకూ ఇంచుమించుగా అలాగే ఉంది. ఇదే కాబోలు వలపు సొలవు-అతనికి మాత్రము మత్తి స్థిమితముగా నుంటుందా? అతడూ మనుష్యుడే. కనుక ఈమెరొట్టే నేతిలోపడ్డది-నావలపుకాదు, జడభరతుడు, వ్యర్థుడు, వట్టిమొద్దు, శుద్ధపశువు, అడవిమ్మగము; అయినా నాగ్రహచార మేమోకాని నామన

స్వతనిపై కే పోతూన్నది-ఇందుచేతనే వలపు గుడ్డిదంటారు... ఇందుమతికి పెళ్ళి కాగానే నాపెళ్ళి...మాయిద్దరి అద్భుత మేలాగుందో తెలియదు....(పోవును)

—! మూ డో రం గ ము !—

ఉమాకాంత మిల్లు—భార్యాభర్తలు.

ఉమా—ఇదిగో విను—ఇరుగుపొరుగువాళ్ళు మనని వెలివెయ్యడానికి నిశ్చయించినా రట. పెళ్ళియీడు వచ్చింది పిల్లకి, ఇక పెళ్ళిచేయకుంటే మన ఆబోరు దక్కదు.

సువే—దాని ఘోష మీ కెందుకు ?

ఉమా—చేయక తీరదంటావా ? లేదా ?

సువే—మనము చెయ్యకపోతే అదే చేసుకొంటుంది...ఉక్కగా ఉంది, కొంచము విసరండి... ఊపిరి నలువలేదు (న్యూస్ పేపరు తీయును)

ఉమా—అది చేసుకోకుంటే ?

సువే—పోనీ-ఆ రుమా లివ్వండి ఈలాగు.

ఉమా—చేసుకొంటుందో లేదో తెలియాలి.

సువే—అసలే చేసుకో నంటూన్నది-తలుపు వెయ్యండి, వేడి draught వస్తూంది. శ్మ...అబ్బబ్బా!

ఉమా—(వేసి) పెళ్ళాడక ఏమి చేస్తుంది ?

సువే—ఉద్యోగము...ఆకుర్చీ దగ్గరగా లాగండి,
కాళ్ళు పెట్టుకోవాలి.

ఉమా—ఉద్యోగము చేస్తుందా ఆడది ?

సువే—అందులో ఆశ్చర్య మేమి ? చదువుకొన్నం
దుకు సార్థక మేమి ? ఆడవాళ్ళుద్యోగము చేయకుంటే
ఘోషా ఆసుపత్రు లెలాగు అభివృద్ధి చెందుతవి ? గరల్స్
స్కూళ్లేలాగు సాగుతవి ? మన దేశము బాగుపడడ మేలాగు ?

ఉమా—చదువుకొన్నవాళ్ళుద్యోగమే చేయవలెనా ?

సువే—ఔను-మనపిల్లని టెలిగ్రాఫ్ డిపార్టుమెంటు
లోనో మెడికల్లోనో ప్రవేశపెట్టుదా మనుకొంటున్నాను-
ఉద్యోగము దాని కిష్టము లేకపోతే మీ ఘరణ ఉంది కదా ?
హాయిగా యింట్లో కుడిచి కూర్చుంటుంది-జోడుతాడు జారి
పోయినట్లుంది-గట్టిగా కట్టలేదా ఏమి ?

ఉమా—(కట్టి) మీ యిద్దరిఊహ నాకు నచ్చలేదు-

సువే—Pooh ! మీ యిష్ట మేమిటి ? మీ పెద్దరిక
మెవ రొప్పుకొంటారు ?...వీధులోకి వెళ్లుతారా ? ఇంట్లోనే
ఉంటారా ? ఎందు కీ వ్యర్థప్రశంస ?

ఉమా—వెళ్లవలెననే ఉంది-వెళ్ళనా వద్దా ?

సువే—వెళ్ళొచ్చు కాని పొద్దు కుంకేనరికి రావలెను,
నా నవల కొంత dictate చెయ్యవలెను, ఉండిపోయింది-

ఉమా—పగలంతా కచేరిలో తెగవ్రాసి వేళ్లు నొప్పి
పెట్టినవి-రేపు ఆదివారము కనుక వ్రాయవచ్చును-

సువే—మీకు laziness బలుస్తూంది-నవల పూర్తి కావచ్చింది, నాయికానాయకులు దూరాన ఉండిపోయినారు-వాళ్ళిద్దరినీ ఒకదగ్గర చేర్చడము కష్టముగానుంది-నాయకిని చంపుతే tragedy అవుతుంది; నాయకుడుచస్తే comedy అవుతుంది; ఏమి చేయడానికి తోచకుండా ఉంది...Novel మొత్తమ్మీద ఏలాగుం దంటారు?

ఉమా—చాలా చక్కగా నుంది, కాని నాకేమీ బోధపడలేదు.

సువే—నుట్టితలకాయ! అదిగో పిల్ల ఏడుస్తూన్నట్లుంది, నెళ్ళి పాలుపోయండి. Idiot! నిన్న అమాంతముగా పిల్లని చంపి వేసియుందురు-ఇన్నా శ్లయింది పాలు పోయడమే తెలిసిందికాదు - ఏమి దేశ్శ ఆడపిల్ల ఎంతో చక్కగా పోస్తుంది-అంతపాటి తెలివితేటలు లేవు-మగవాళ్ళట, మగవాళ్ళు! ఈపాటి తెలిసింది కాదు.

ఉమా—ఏమి చేయు మన్నావే, నా కిది ఎవ్వరూ చెప్పలేదే-

సువే—ఈ తెలివితక్కువమాట లెవరు నేర్పినారు? ఓటి కుండలాగు వాగడము చేతనాను-నేను పికారు వెళ్లవలెను. పిల్ల రోజురోజుకీ చిక్కుతూంది, మీరు బలిసిపోతూన్నారు-

ఉమా—కేవలమూ నీకృప, నాయత్నము లేదు.

రామ—ఇంటిలో కొన్ని పనులు చేయడానికి మేమూ, ఇంక కొన్ని చేయడానికి మీరూ అని భగవ ద్విలాసము, ఇదరమూ సృష్టిలో కావలసిన వాళ్ళమే.

సుకే—భగవంతుడు నియమించిన భేదమే కాక మీరు మరికొంత కొత్త భేదము కల్పించి మమ్ము దిగతొక్కి ఇళ్ళలో కైదుచేసి మీరు విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూ మేమే ప్రయోజకులమని విర్రవీగుతూన్నారు - మీలాగే మాకూ స్వేచ్ఛ యిస్తే మీప ప్పడకదు.

రామ—ఇదొక భ్రమ- విచ్చలవిడిగా మేము తిరిగి నందువల్ల మాకు వచ్చిన లాభము చెప్పనా? పదిమందితో కలియడము, వాళ్లతో అక్కరకుమాలిన సంబంధములు కలుగజేసుకోవడమూ, వాళ్ల దుర్గుణము లలవాటు చేసుకోవడమూ మాకబ్బుతవి. ఇంటివద్ద మీలాగే మేముంటే ఖర్చు తక్కువ, వూచీ తక్కువ, గౌరవము నొచ్చు. ఇంకో విశేషముంది. మేము పదిచోట్ల తిరిగివచ్చినా ప్రతివిషయము లోనూ మీ మాట కెదురాడలేము కదా- చిన్నతనములో చీటికీ మాటికీ చిర్రూబుస్సూ అనే మగడు, అత్తగారూ, తక్కినవాళ్లున్నూ కొంతకాల మయ్యేసరికి మీకు లొంగి పోతారు. మీచేయి కిందు పురుషులచేయి మీదు అనడమే కాని అన్ని విషయములా మీమాటే నెగ్గుతుంది. మా కేమో సర్వాధికార మున్నదని పేరేకాని నికరానికి చూస్తే మీకు దాసులవలెనే మెల్లగుతాము- మీశక్తి చాపకింద నీరులాగు

నర్వత్రా) కనబడకుండా ప్రసరిస్తుంది. మాశక్తి మొదట పెరిగినట్లుండి తుదకి తగ్గుతుంది- గృహస్థాశ్రమము దివోక నర్వతోముఖమైన ధర్మము. మీరు పేరుకి పరతంత్రులు పనికి స్వతంత్రులు; మేమో పేరుకి స్వతంత్రులము, పనికి పరతంత్రులము- వివేకమున్నవారిమాట మీదు, మూర్ఖుల మాట కిందు; ఇందు నయస్సు, లింగమూః గణింపబడవు: అన్ని కుటుంబాలలోనూ ఇలాగే సంభవిస్తుంది.

సుకే—కార్యసాధన మందు మీరు చారా గడుసు వాళ్ళు, మమ్ము బెల్లించి ఏలాగో మీమాట సాధించుకొంటారు.

రామ—అయ్యో బాబో! మీమాట నెగ్గకపోతే చీడ పురుగులాగు పొగలూ రాత్రీ మమ్ము కొరికి చంపరా? అదే దెప్పడము, అదే మూతివిరుపులు, అడుగడుగుకీ తట్టాబుట్టా మామీద పారవేస్తారు. మీమాటచొప్పున నడువక మే మేచెరువునీళ్ళు తాగగలము?

సుకే—అదే నిజమైతే మనకిద్దరికీ తగాదా లేకనే పోవును. గృహస్థు అన్నవాడు సంసారము నడుపుకోవలెనా వద్దా? అప్పో నప్పో చేసి అన్నిఖర్చులూ పెట్టుకోవలెనా? మీ రాలాగు చెయ్యక నేను గడించుకొన్న నాలుగు రాళ్ళూ ఇమ్మంటున్నారే?

రామ—ఆయముకన్న వ్యయము హెచ్చినప్పు డేమి చేయుమన్నావు? ప్రతినెలకూ అప్పు చేస్తూంటే తీర్చడ మేలాగు? జీతము రాళ్ళు తప్ప పై నొకపైసా వచ్చే సాధ

నము లేదు. ఖర్చు జీతమును మీరిపోతూన్నది. నేను గృహ స్థుడ, నీవు గృహిణివి కావా? సంసారము సాగించే పూచీనీకు మాత్రము లేదా? ఇద్దరమూ సంసారశకటమునకు చక్కముల వంటివాళ్ళమేనా? రెండుచక్రాలూ నడుస్తేనే కాని బండి కదులుతుందా?

సుకే—స్త్రీవిత్తము వాళిస్తూన్నారా? ఇదామీపారుషము? తక్కువజీతము గల పని చేయడ మేమి? హెచ్చుసొమ్ము వచ్చేదే చేయకూడదా?... ఇన్నిమాట లెందుకు? నాసొమ్ము మీ కివ్వను. సంసారము నడుపుతే నడవండి, లేకుంటే మానుకోండి, అందరమూ పస్తుందాము.

రామ—అంతకన్న నాకు సన్యాస మిప్పిస్తే నీకు నయము. పస్తుండడము మనకు చేతనౌతుంది కాని, ఈ పిల్లలో?

సుకే—ఒక రిప్పించడ మేమి? మీరే పుచ్చుకోండి. పెళ్లాముమీద కోపమువచ్చి ఎందరు సన్యాసులు కాలేదు? అందులో మీరొకరు.

రామ—ఇదే కదా నీకు నాపై అభిమానము? చదువు చెప్పించినందుకు చక్కగా బుద్ధిచెప్పినావులే. ఈపిల్లలు నీపిల్లలైతే పస్తు పడుకోక పెట్టుతావా? పట్టుదలే ప్రధానముగా చూసుకొన్నావు కాని భర్తకి భార్య చేదోడువాదోడుగా పండి కుటుంబయాత్ర సాగించవలెనని ఎరుగవా? పస్తు పెట్టు మన్నావాపిల్లలని? సన్యాసము పుచ్చుకో మన్నావా నన్ను?

ఇంతగర్వము నీ కుండదగునా?...నిన్నన్న పనిలేదు- స్వయం కృతాపరాధానికి తగినశాస్తి చేసినావు లే...నీమనసుకి నచ్చినట్లు నేను జరుపుతే ఊరకుంటావు, లేకుంటే ఎదురు తిరుగుతావా? అందరూ చావగా మిగిలిన బిడ్డ లిద్దరే గా? వాళ్ళని చూడలేవా?

సుకే—సవతితల్లిని కనుక మీరేమన్నా ఎవరైనా నమ్ముతారు-డబ్బు తెచ్చినన్నా భూఅంతా ఖర్చుచేస్తూంటే మీరు కన్ను మూసినతరువాత నాగతి ఏమి కావలసింది? ఇప్పటి వరకూ గాజుల బేరము భోజనానికి సరిపోతూంది, ఎర్రని ఏగాణి వెనుక వేసుకో లేదు కదా? మీపిల్ల లిద్దరూ రెక్కలు పచ్చినవాళ్ళు కనుక వారిదారిని వా రెగిరిపోతారు, మిగిలినదాని నొక్కరైనే; మీపేరు చెప్పుకొని నేను నీళ్ళ బిందెలు మోసుకొనో, లేకుంటే ఏవ ర్నిటైనా వంటకి కుదురు కొనో జీవనము చేసుకోవలసివస్తుంది. అలాంటిగతి పట్ట కుండా ఉండేటందుకు నాడబ్బు వెనుక వేసుకొంటున్నాను. అదిచూస్తే మీకందరికీ కన్నెర్రగా ఉంది. మీస్థితిని మొదట నుండీ చూసినదాన నౌటచేత వెలుగుండగానే వెతకుకొంటు న్నాను. నే నెవరికీ నాఘరణ యివ్వను, ఏ బాంకిలోనో వేసు కొంటాను- స్త్రీధనముమీద మీకు హక్కు లేదు- నాజా గ్రత నేను పడపోతే నాగతి ఏమి కాను?

రామ—ఎంత దూరాలోచన చేసినావు! అన్నదమ్ము లకీ అక్కచెల్లెళ్ళకీ పంపకా లిప్పుడున్నవి కాని ఇకముందు

భార్యాభర్తలికి పంపకాలు పుట్టుతవి, నవయగమాహాత్మ్య మీలాగు పరిణమిస్తుంది కాబోలు!

సుకే—డ బృన్న దగ్గరల్లా ఎప్పుడూ పంపక ముంటుంది, అన్నదమ్ములకే కాదు, అక్కచెల్లెళ్లకే కాదు, అంతటా ఇదే ధర్మము; ధనము లేకపోతే ఏతగాదాలేదు.

రామ—భక్తి, ప్రేమ, అనురాగము, ధర్మము— అనేవి నశించి కేవల ధనమే పరమార్థ మయింది. సనాతన ధర్మము నన్నగిల్లింది, ఆనర్శము లగ్నిదగ్గము లైనవి. ఇక పూర్వపశ్చిమ దేశముల భేదము నశించింది. ఏమి వింత!

సుకే—మా కళ్ళలో దుమ్ముజల్లి, మన్నిళ్ళలో పాతిపెట్టి, చదువు చెప్పించక, బుద్ధి వికసంపనీయక నూతిలో కప్ప లనుచేసి మూలకు నెట్టి అన్నివిషయములా మీ కను కూలముగా వ్రాసి పెట్టుకొని మా కుగ్గుపాలనాటినుండి దానీ ధర్మము నేర్పినాను. మేమదే ఉభయతారకమయ్యకొని భ్రమ పడ్డాము. కాస్త కన్ను తెరచిచూస్తే మీపక్షపాతబుద్ధి విశద మయింది, మాకు స్వేచ్ఛప్రసాదిస్తే మీ ఆటలు సాగిరావు. ఈ బానిసతన మెన్నితరములనుంచో అనుభవిస్తూన్నాము, ఇప్పటికి తెలివివచ్చింది, మీకూ మాకూ సమానమైన హక్కులున్నవి. మాకన్న మీరు హెచ్చుకారు, తెలిసిందా? మీతో సరిసమానముగా మే ముండదగిన వాళ్ళము; అట్టి హక్కులు మాకిచ్చినట్లయితే మీకూ మాకూ పోసగుతుంది. లేకుంటే ఎవరిదారి వారిదే ..(త్వరగా లేచిపోవును)

రామ—కోండ ముదిరి ఊసరవిల్లి అయింది-ఇదే నాకు ultimatum ఇచ్చింది, అన్నంతపనీ చేసి తీరుతుంది; మిడిమిడిజ్ఞానము కలిగి పా ఇదే ప్రహారము. నేను లేక పోయినా దానిపొట్ట అది పోసుకోగలదనే ధైర్యము చిక్కింది, ఇప్పటి ఆడవాళ్ళు మగవాళ్ళపై నాధారపడడము భక్తి కోసమే కాని భక్తికోసము కాదు. మగవారియందు ప్రేమచే కాదు, ధనముపై ప్రేమచేత; ధన మార్జించుకొనగలిగిన స్త్రీలకు భర్త ఆవశ్యకత లేదు; ఏదో వంక పెట్టి అతని కుద్వాసన చెప్పి తీరుతారు. నాగతి యింతకు వచ్చింది. హా! పరమేశ్వరా! ముందేమి చేయదలచినావో కదా?

—! ఏ దో రం గ ము !—

సుహాసినీ పూర్ణేందులు.

పూర్ణే—పాడుముండా చదువు ఆచారము లన్నిటినీ పాడుచేసింది. ఆపెద్దమ్మ కేమి చెప్పినావో కాని అది వునస్సంధానాని కొప్పుకో లేదు.

సుహా—అవును. కోతిలాటివాడిని కట్టిపెడితే దాని కాపుర మెలాగు తగులబడుతుంది? ఒక రోజు రెండు రోజులా, జన్మ మున్నంతకాలము జరుగవలసిన సంబంధము కదా? దొండపండువంటి పిల్లని కాకిముక్కుకి కట్టిపెట్టినారు. మొర్రో వద్దని నేను మొత్తుకొన్నాను, అదీ కంటికి మంటికి ఏక

ధారగా పెళ్లైదురోజులూ ఏడ్చింది; చూచినవారంతా మీ నోట్లో గడ్డిపెట్టినారు, ఎంతమంది చెప్పినా మీరు విన్నారా? మీమాటే నిల్చుకొన్నారు కాని-అప్పుడు నోరూవాయీ లేనిపసిల్ల, అభిమా శుభిమా ఎరుగనిది కనుక ఊరకుంది, ఇప్పుడు కొంచెము జ్ఞానము వచ్చింది, మంచి చెడ్డా తెలిసినవి, మూగపశువులాగు ప్రతివిషయమునా మీ మాట చొప్పున నడవడము దానికి నచ్చలేదు-అందుచేత అమొగుడు మొగాన మొద్దులు పెట్టింది, శని వదల్చుకొన్నది, హాయిగా యిక్కడ ఉండి కాలక్షేపము చేస్తుంది-అందు తప్పేమి?

పూర్ణే—తప్పు లేదంటావా? ఈడువచ్చినప్పిల్ల పుట్టించి నీనా శృంతుంది? ఇది మర్యాదేనా? ఎక్కడేనా ఉందా ఈ వైపరీత్యము?

సుహా—మగవా శ్రేమి చేసినా మారుమాటాడక గాడిదెలా గన్నింటినీ సహించి మీరే దిక్కని జోహారు సల్పే ఆడవా శృన్నంతకాల మిది వైపరీత్యమే-మాకూ బుద్ధి ఉన్నది, కష్టమూ సుఖమూ మేమూ అనుభవిస్తూన్నాము. ఓర్వగలిగినంతకాల మోషిక పట్టినాము. ఇటుపైని మాకు సంబంధించే విషయములలో మా సలహా లేనిదే మీరు వ్యవహరించడముకు వీలులేదు. మమ్మడిగి మాసలహా తీసుకొని మా యిష్టము, లాభనష్టములూ, సుఖదుఃఖములూ విచారించి వ్యవహరిస్తే మీమాటచొప్పున యథావిధిగా నడుస్తాము, లేదా స్వతంత్రించి మా వ్యవహారములు మేమే

చక్కబెట్టుకొంటా మనే ఆడవాళ్ళు ఉదయిస్తే ఇందు వైప రీత్య మేమీ లేదు. ఏదో కారణముచేత యిష్టములేని భార్యను విడిచిపెట్టడము మగవాళ్లలో లేదా? అది వైపరీత్యము కాదా? ఆడది తన మగని విడిచినంతమాత్రాన వైపరీత్య మవుతుందా? ఒక భార్యమీద ఏదో నేరముమోపి రెండో దానిని చేసుకోవడము మనము చూడలేనా? అలాగు స్త్రీ లేల చెయ్యకూడదు? మీకూ మేమూ భగవంతుని దృష్టికి సమానులమే కదా? సరిస మానులలో తారతమ్యము పుట్ట డానికి హేతువేమి?

పూర్ణే—మీ వాదముచూస్తే సనాతనధర్మ మంతా తారుమారు చేసేట ట్లున్నదే? సంఘ విప్లవముసంభవించే ట టుంది.

సుహా—విప్లవ మనకండి, సంస్కరణ మనండి. లోప ములు సవరించుకోవడము సహజధర్మ మవునా కాదా? స్త్రీ పురుషుల కింత వ్యత్యాస ముండడమువల్ల స్త్రీలకు చాలా సప్టముగా నుంది, కావున సంస్కరణ మత్యావశ్యకము. ఇత రదేశముల దిక్కు కన్ను తెరిచి చూడండి—అమెరికా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు, చీనా, జపాను దేశములలోని స్త్రీ లింత అధోగతిని పడలేదు. వారందరూ కాలానుగుణముగా ఆచార వ్యవహారములు మార్చుకొన్నారు. అందుచేతనే ఆ దేశము లన్నివిషయములా అభివృద్ధిని చెందినవి. భరతఖండము మాత్రము పూర్వోచారమే పరమధర్మమని సంస్కరణమును

మానుకొన్నది. ఎన్నడో వ్రాసిన శృతులు, స్మృతులూ ప్రమాణములుగా నున్నవి. తరువాత వారెవ్వరూ వాటిని సంస్కరించలేదు, రానురాను అవి శిలారూపము దాల్చినవి. ఇప్పు డేదైనా సంస్కరింప మొదలుపెట్టితే మీ రందరూ గోలుమని రవ్వపెట్టి, మార్పు మా కొద్దు, మాఱుములు శాశ్వతములయిన పిఠు లేర్పరచినారు-అవి మాకు సర్వ శ్రేయోదాయకములు, వాటిని మార్చు నవసరము లేదని మొర పెట్టుతారు-అందుచేత కనుబొమ్మ మీది వె.దృకల వలె ఎదుగూబొదుగూ లేక మనసంఘము ఒక్కరీతినే ఉన్నది...ఇప్పు డిప్పుడు ఉత్తరహిందూస్థాన మందలివారు కొంతమార్పు చేసుకొన్నారు కనుక బాగుపడ్డారు-దాక్షిణాత్యులు మాత్రము మంచీచెడ్డా ఆలోచించక పూర్వాచారములు పట్టుకొనే వేలాడుతూన్నారు.మాఉసుగు తగిలి ఈ యాచారములు మట్టిలో ఎప్పుడు కలుస్తవో అప్పుడు మన సంఘానికి మంఛిదినములు వస్తవి-కూతురు పుట్టగానే గోలు మను ఏడ్పు పోతుంది.

వూచ్చే—బాగుంది - మీరంతా సంఘసంస్కర్తలు కాబోతారు కాబోలు! చెయ్యండి కొత్తతీర్పులూ! తగిన మార్పులున్నూ.

నుహ—ఏదీ చేతకాక మీగు చేతులు నులుపుకొని కూర్చుంటే మేము నడుముకట్టక తీరుతుందా? మీ కేమి పోయింది? హాయిగా అధికారము చలాయిస్తూన్నారు. మా

మీద సనారి చేస్తూన్నారు-మా సుఖమంతా మీ నెదాన పెట్టి మీ కష్టము మే మనుభవిస్తూన్నాము, మీరు హాయిగా సుఖపడుతూన్నారు. కావలసినంత స్వేచ్ఛ, కాదనేవాళ్ళు లేకు. మే మేమేనా అంటే మమ్ము చావచంపుతారు-దేహ బలమొకటి ప్రసాదించినాడుగా పాడు దైవము, మా మీద దానిని వినియోగిస్తూన్నారు. ఇంకెన్నాళ్ళో సాగవు లెండి మీ ఆటలు-మావాళ్ళంతా కన్ను తెరచే సరికి మీ భోగము బాగుపా లవుతుంది. మీ ఆధిక్య ము గంటుతుంది.

పూర్ణే—(తనలో) శృతి మించుతూన్నది, ఇక సీప్రస్తా పన ఆపడమే శ్రేయము...(పోవుచు)

సుహా—శృంగభంగ మయింది. మొగము వాచినట్లు పెట్టినాను చీవాట్లు...(పోవుచు)

—(ఆ రో రం గ ము)—

ఉమాకాంత మిల్లు—భార్యాభర్తలు.

ఉమా—నేడు బండీ ముందుగా పంపడానికి వీలుండదు, పని తొందరగా ఉంది, అది ముగినేసరికి చీకటి పడుతుంది. కాలినడకను అప్పుడు రావలెనంటే కష్టముగా నుంటుంది.

సువే—ఈరోజు నాకు బండీ తప్పకుండా కావాలి, నేను వచ్చేటప్పటికికూడా చీకటి పడుతుంది.

ఉమా—ఏమిటా రాచకార్యము?

సువే—రాచకార్యాలు మీకే కాని మా కెక్కడివి? రామారావుగారింట చిన్న Entertainment ఉంది. ఐదు గంటలకి మొదలు, ఎనిమిది కావచ్చును పూర్తి అయ్యే టప్పటికి.

ఉమా—పిల్లలమాట?

సువే—మీ రుంటారు.

ఉమా—నాకు తెరపి లేదంటేనే. తలమ్ముకొన్న నాకు స్వేచ్ఛ ఎక్కడిది? ఈ వేళ treasury account పోవాలి—urgent. నే నుండక వల్లకాదు. ఏమి దారి?

సువే—సెలవుచీటి వ్రాయండి.

ఉమా—అమ్మయ్యో! సెల విస్తారా? డిప్యూటీ కలక్టరు అమాంతముగా గొంతుక కొరుకుతాడు.

సువే—జబ్బని వ్రాయండి. తలనొప్పో, జ్వరమో, వాంతులో అనివ్రాస్తే సెలవిచ్చి తీరాలి, చచ్చి తీరాలి.

ఉమా—చచ్చేటందు కొకరి సెల వక్కరలేదు. ఇప్పటిదాకా గట్టిగా నున్నానని ఎరుగును. ఇప్పుడే కచేరి నుంచి వచ్చినానుకదా, జ్వరమంటే నమ్ముతాడా?

సువే—నాకెందు కా ఘోష. బండి కావలె. నాకో నము మరికొందరు కాచుకొని ఉంటారు, వాళ్ళతో బండి మీద వస్తానని చెప్పినాను, వెళ్ళకుంటే వేళాకోళము చేస్తారు;

అసలే నేను బడాయికోరునని ప్రతీతి, దానికితోడు నేడు బండి లేకపోతే నాకు వీకపోయిన ట్లుంటుంది.

ఉమా—పోనీ, నడిచే వస్తాను- పిల్లల మాటో?

సువే—దాసీ దాడిస్తూంటింది. ఆక లయితే పాలు పోస్తుంది- ఇంతలోమీరు వస్తారుగా? అన్నము తినిపించండి.

ఉమా—అంతదాకా వా శ్శేడుస్తూండవలసిందే? చంటిపిల్లని కూడ వదలి చక్కబోతావా నీవు?

సువే—ఒక్క గంటేగా? మీ రేడుగంటలికి రానే వస్తారు-అలమరలో పాలున్నవి, Stove ఉన్నది-కాస్త వెచ్చ బెట్టి పాలుపోస్తే ఆకలి తీరుతుంది, లేనా Horlicks పోయండి.

ఉమా—పిల్ల లేమైనా సరే, మగ డేమైనా సరే నీకు Engagements తప్పవా?

సువే— మే మేమయినా మీరు కచేరికి వెళ్ళడము మానినారా? పగలంతా నాపాట్లు నేను పడ్డాను కాని మీ రేమైనా తోడు పడ్డారా? ఈఊరి కాఊ రెంతో ఆఊరి కీఊ రంతే.

ఉమా—నాకచేరికీ నీ tea party కిన్నీ సాటి తెచ్చి నావా?

సువే—రెండూ అవసరమైన పనులే.

ఉమా—సరేకాని రామారావుగారికి వెలి కదా వారింట నీవు విం దారగించ బోతావా?

సువే—పండుకూ వెలి?

ఉమా—అతనిభార్య వితంతు వట- తగినన్ని నిదర్శనాలు చూపించి పెద్దలంతా వాళ్ళని వెలి వేసినారు కదా వారింటికి మనము వెళ్ళవచ్చునా?

సువే—అన్నీ అబద్ధాలు. వైదిక బ్రాహ్మణులకు లంచాలు (సంభావనలు) సరిగా ఇవ్వలేదని వాళ్ళీ పుకారు వుట్టించినారు కాని ఇందు సత్యమేమీ లేదు. వారింటి కందరూ వచ్చిపోతూన్నారు; వెలీ లేదు గిలీ లేదు.

ఉమా—ఏమో, వారింటికి వెళ్ళడము నాకు సమ్మతము కాదు.

సువే—ఆలాగైతే మీరు రాకండి- పెద్దమనిషి పేరం టానికి రమ్మంటే పిరికివాళ్ళ మాటలు విని నేను వెళ్ళకపోవడమేమీ పెద్దమనిషితరహా? నేను వెళ్ళడము మానఁచు.

(సుకేశినీ రామచంద్రులు వత్తురు)

సుకే—చూచినావా, సువేషిణీ!

రామ—ఉమాకాంతమూ, చూడుచూడు.

ఉమా—ఏమి తేమిటి?

సువే—ఏమిటి కథ?

రామ—రామారావుగారింటికి వెళ్ళవద్దని నా పట్టు.

సుకే—నే నాయనమాట వినకతప్పదా?

రామ—నామాట వినిపించుకోవలెనా? పద్దా?

సువే—మాటేదో చెప్పండి; మీ reasons విన్న తర్వాతే మా అభిప్రాయము చెప్పతాము.

రామ—రామారావుగారికి వెలి, వాళ్ళిట్లో సీఘ్ర కూడా పుచ్చుకో కూడదు, అందుచేత tea partyకి దీనిని వారింటికి వెళ్ళవద్దన్నాను.

సువే—సరే, మీ అభిప్రాయమది. ఆమె అభిప్రాయమేమి?

సుకే—వెలీలేదు గిలీలేదు, సార్వాబద్ధము. అదీకాక వారింట భోజనము చెయ్యకూడదు కాని తదితరమున కాటంకము లేదు. కనుక tea partyకి వెళ్ళవచ్చునని నా అభిప్రాయము.

రామ—(సుకే||తో) నా అభిప్రాయమిది మన్నించ నక్కరలేనా, ఏమి ఉమాకాంతమూ ఊరకున్నావు?

ఉమా—నిజమే.

సుకే—మీరు వేరు, నేను వేరూ, ఎవరి అభిప్రాయము వారిది. మీరు తింటే నాకడుపు నిండుతుందా? ఏమే సువేషీ?

సువే—Quite so.

రామ—అయితే వెళ్ళు, మంచి మాటే; నా కిష్టము వచ్చిన చోటికి నేనూ వెళ్ళుతాను. ఏమి కాంతమూ?

ఉమా—బాగుంది.

సుకే—మీరూ నేనూ సమానవే?

రామ—ఇద్దరమూ వే రంటివిగా? నీమాటచొప్పున నీవు నడువు, నాకు తోచినట్టు నేనూ చేస్తాను.

సుకే—అలాగైతే మీరు చాలా disobedient husband అన్నమాట ?

రామ—నీవు చాలా obedient wife అన్నమాట కాబోలు ?

(సుహాసిని వచ్చును)

సుహా—ఇక్కడా ఉన్నావు సుకేశీ? మీయింటిదగ్గర నుండి వస్తున్నాను. ఈయనా ఇక్కడే ఉన్నారా?

రామ—ఆహా-ఎందుకూ ?

సుకే—ఏమి కాంతంగా రూరకున్నారు ?

ఉమా—ఏ మనగలము మీ వ్యవహారాలు చూసి ?

సుహా—సువేషీ, సుకేశీ, లెండి. ఇప్పటికే చాలా late అయింది-నా husband ఇంట్లో నున్నారు. నే నిక్కడికి గావడమే ఆయనకి గిట్టదు. ఏవో కొన్ని మాటలాడి నచ్చచెప్పి నిద్రపుచ్చి ఇలాగు వచ్చినాను.

ఉమా—మంచిపని చేసినావు.

(రోజుతూ పూర్ణేంద్రుడు వచ్చును)

పూర్ణే—నా wife ఇలాగు వచ్చిందా ?

సువే—ఇక్కడ ఉంది, ఎక్కడికీ పారిపోలేదు.

సుహా—ఇంతలోనే ఏమి పుట్టి ములిగింది? రవ్వంతైనా decency వద్దా ? Ill-bred folk ! Dunces!

(సూర్యనారాయణ సుభాషిణి వత్తురు)

సూర్య—నీ వక్కడికి వెళ్ళవల్ల కాదు-

సుభా—నేను వెళ్ళక మానను మీ రేసున్నానరే.

సూర్య—వెళ్ళవద్దు.

సుభా—చాలు, ఊరకుండండి, పెద్దమనుష్యులున్నారు.

ఉమా—ఏమిటి మీ వాదకారణము?

సూర్య—రామారావుగారింట tea party కి వెళ్ళ నియ్యనుదీనిని-

సుభా—నేను వెళ్ళక మాన నన్నాను.

సూర్య—ఏలాగు వెళ్ళుతావో చూస్తాను-

సుభా—ఏలా గావుతారో చూస్తాను-

అందరు—మేమంతా ఏకగ్రీవముగా వెళ్ళవద్దని చెప్ప తూంటే ఎందుకూ మీ కీహారము? మామాట వినకూడదని మీ కీ మూర్ఖపు పట్టెమి?

ఆడవాళ్ళు—Get away. మేము వస్తామని promise చేసినాము, వెళ్లక తప్పము. (మగవాళ్ళని తోసి పోవుదురు)

ఉమా—అంతల్లా ఇం తయింది; వ్యవహారము రోజూ ముదిరిపోతూన్నది.

రామ—సంచేహము లేదు-వాళ్ళ కిష్టమున్న చోటికి వెళ్ళుతూన్నాను-మనమాట తోసి వేసినారు-గడ్డిపోచకన్నా

కనీసము చేసినారు మనమాట, గౌరవము రన్వంతైనా లేదు. ఇదే మనము చేస్తే మహాపరాధమని పెద్దగోల చేస్తారు.

పూర్ణే—వీళ్ళు సోలెకుబియ్య ముసికించి మన నెదాన పోయరు-ఇక నటుకులు తిని కాలక్షేపము చేయ వలసినదే !

సూర్య—అంతటితో తీరిపోదు - భగవంతు డిచ్చిన చెవులు రెండూ ఉంచరు.

ఉమా—కిందటి శనివారము నే నింటికి రావడము కొంచె మాలస్య మయింది; తొమ్మిదైనా కాలేదు. ఆపాశంగా వంట Column blank, అమ్మగారు మంచముమీద ఒకటంకె వేసినారు.

పూర్ణే—మీపని నయమే. నాసంగతి వినండి. ఆనాడు మాడేవిగారు తలుపేతీయలేదు, వీధి అరుగుమీద రాత్రంతా కాలక్షేపము చేయవలసివచ్చింది.

రామ—ఏపోరూ లేకుండా పండుకున్నావు - అదీ కొంత నయమే. మా ఆవిడ నేను రావడము ఏమిటి, “దొంగ దొంగ” అని కేక వేసి కుక్క నుసికొల్పితే పరుగెత్తి పోయి పరాయిచోట చెట్టుకింద పండుకొన్నాను.

ఉమా—(సూర్యునితో) నీకు జరిగిన మర్యాద ఏలాంటిది ?

సూర్య—చెప్పుకొంటే ఏమి ప్రయోజనము? నాకథ ఏంటే నక్కలూ కుక్కలూ ఏడుస్తాయి.

రామ—చెప్పుచెప్పు-అదీ విందాము.

సూర్య—చెప్పింది కేముంది? ఆలస్యంగా ఇంటికి వచ్చినానని అన్నము పెట్టలేదు-కొంచెము బెదిరించినాను, వెంటనే మూలనున్న చీపురు తీసి మూడుదెబ్బలు కొట్టింది, నొప్పి ఇంకా పోలేదు-

ఉమా—ఇంతవర కొచ్చింది, ఇంకెంత వరకూ పోతుందో! ఏవి సాధనము?

సూర్య—క్షమించుమని మొర పెట్టుతూనే ఉన్నాను. మానితేనా? మరీ జో రయింది. తలుచుకొంటే ఇప్పుడు తగుల్తాఉన్నట్లుంది.

రామ—వీళ్ళ పెంకెతనము మితిమీరుతున్నది.

సూర్య—అప్పుడే వెళ్ళి పోలీసువారికి రిపోర్టు చేసినాను.

పూర్ణ—బాగా చేశావు.

సూర్య—ఇంతవరకూ ముదిరిపోయింది, ఇక నేమీ లాభముండ దనుకొంటాను.

పూర్ణ—అయినదాని కేమి? ముందేమి దారి?

ఉమా—నే నప్పుడే చెప్పినాను, విన్నారుకారు నా మాట; ఇప్పుడు విచారిస్తే నేమి లాభము?

సూర్య—పగండి-అందరమూ కట్టకట్టుకొని Emigrate అవుదాము-వీళ్ళజోలి మనకు వద్దు, మనదారిని మనము పోదాము.

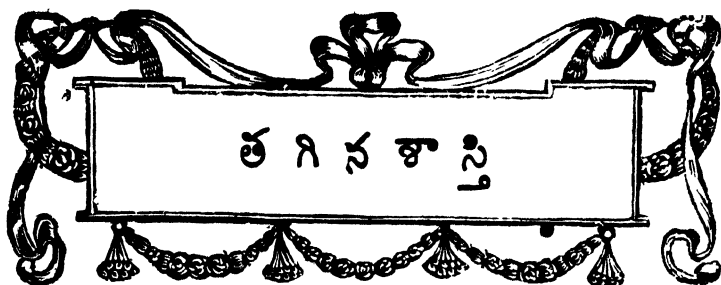
ఉమా—వాళ్ళకి కాదు శిక్ష, మన కవుతుంది. నాభరీ వదులుకొని ఎక్కడికి పోగలము? పోతే పొట్టకూడో? వాళ్ల కాళ్ళా వేళ్ళా పడి బ్రతిమాలుకొందాము, ఏలాగో సంధిచేసుకొందాము- వేరేవారి తొక్కొద్దు-

రామ—నిజమే-తప్పుదారి తొక్కినందుకు తగిన శా స్తి అయింది-ఇక బుద్ధి వచ్చింది-

పూర్ణే—సూర్యమూ, ఆడవాళ్ళు చదువుకుంటే అబ్బే డేమిటో తెలిసిందా?

సూర్య—ఇదిగో చెవులు నులుపుకొంటున్నాను-ఇక నెప్పుడూ ఆప్రసంగ మెత్తను. గతకాలము మేలు వచ్చు కాలముకంటెన్. ఇది మహావాక్యము.

మూ డో అంక ము

మొ ద టి రం గ ము

పాత్రుని కచేరిగది.

పాత్రు—ముఖ మేమో అందముగా లేదు, ఎంత ప్రయత్నించినా నఖశిఖపర్యంతమూ కనబడలేదు; వయస్సు కూడా హెచ్చుగానే ఉన్నట్టు తోస్తుంది...ఇతే నేమి? బాబో, లక్షరూపాయిల ఆస్తి! మాటలా? నే నొదలను... ఊఁ. practice!...ఎవరికి కావాలి? ఇలాగు కాలుమీద కాలు వేసుకొని కూరుంటాను...నా అందము లక్షరూపాయిలు చేసింది...(అద్దము చూసి) భగవంతుడు అంద మొకటి ఇచ్చినాడు! ఏమి చక్కదనము! బలే! ఏమి కన్నోమలు! మీసాలో grand! అన్నిటికంటె ముద్దుగారుతుంది ముక్కు! అచ్చముగా Grecian cut (సరోజిని వచ్చును) సరో—పీహో! పాత్రుడుగారు!

పాత్రు—ఎవరది? ప్రియసఖి సరోజినీ, రా రమ్మో you are thrice welcome! ఏమి కబుర్లు?

సరో—మా ఇందుమతికి బొత్తిగా మతి పోయింది.

పాత్రు—Lunar-faced lunatic అయిందా ?
What is the matter, ఏమి విశేషము ? actually
mad ?

సరో—Mad, fad కాదుకాని quite as bad- నేను
కూడా కొంచెము English నేర్చుకొన్నాను లెండి ఈ
మధ్య-

పాత్రు—Very good ! ఇవి progress రోజులు
కదా ! మీరు Educate కాకపోతే ఏలాగు ? ఇది లేనందు
వల్లనే భారతవర్షము పండుకొని ఉంది. . . . అయితే నీ
mistress mad కాదా ?

సరో—మీ అందము చూసీ చూడగానే ఆమెకు
పిచ్చై తింది.

పాత్రు—ఓహో ! ఇంతేనా ? By Ajax ఇ దబ్బు
రమా ? Oh my ! అందమంటే అందమా ? నా అందము
చూస్తే ఎవరికి పిచ్చి ఎత్తదు ? వొరసాసులు . . . తెలిసిందా ?
England లో high class ladies నా అందము చూచి
ఏమి చేసేవారో తెలుసునా ?

సరో—ఏమి చేసేవారు ?

పాత్రు—చెప్పనా ? విను. Will you believe
me ? నేను రోడ్డుమీద నడుస్తూఉంటే, ద్వారాలదగ్గర నిలు
చుండి ధపాధప్ ! ధపాధప్ !

సరో—అ దేముడో ?

పాత్రు—పడిపోవడమే. తెలియలేదూ? fainted!
మూర్ఛపోయేవారు.

సరో—భయము చేతనా?

పాత్రు — Innocent creature! తెల్పుకోలేక
పోయావు! భయముచేత కాదు. ప్రేమ—వలపు చేత!

సరో—ఏమిటి!

పాత్రు—నా అందము—నా చందము...కొంచెము
నలుపన్నమాట కాని— ఏదీ ఇటుచూడు— కృష్ణావతార
మకానా? కాగా?

సరో—మీ కేమి తక్కువ? చాలా అందముగా
నున్నారు.

పాత్రు—ఓహో! గట్టి చిక్కే! నీవుకూడా కన్ను
వేస్తున్నావా ఏమి?...నేనొక్కడను, ఎందరిని భరించగలను?

సరో—లేదులేదు- నేను మనసు తిప్పకొన్నాను.

పాత్రు—మంచిపని చేసినావు ... ఇందుమతిమాట
చెప్పు.

సరో—ఆమె మీ కుత్తరము వ్రాసింది.

పాత్రు—ఉత్తరమా? Letter! Epistle!— By
Democles! ఇంతనేపూ ఇవ్వలేదేమి? తే! తే!

సరో—నాకు తెరపి యిచ్చినారా? మీ అందము
యొక్క వ్యాఖ్యానము విననా? ఉత్తర మివ్వనా? ఇప్పుడు
కదా కాస్త తీరి కయింది-ఇదిగో లేఖ (ఇచ్చును)

పాత్రు—చెలీ, నీవు కూర్చో! నా ప్రియతమకు నీవు సఖవి కావున నాకుకూడా సఖవే-కొంచెము tiffin వుచ్చు కొంటావా?

సరో—చిత్తము, వద్దు-(కూర్చుండును)

పాత్రు—పోనీ Tea, toast, bun, roast, whiskey? Champagne? Claret! ఏమీ వద్దా?... సరే, కూర్చో నే నీఉత్తరము చదువుతాను.

సరో—చరవండి... నేనూ వింటాను.

పాత్రు—Well I never-just the thing—వాహ్వా! అందుకు సందేహమా? Shake hands, my dear (చేయి పట్టుకొనును)

సరో—నడలండి నా చెయ్యి-ఇ దేమిటీ!

పాత్రు—అదేమి? ఓహో! మరచిపోయినాను. ఈ దేశములో ఈ custom లేదు. Barbarous country అని ఊరకే అన్నానా? సరే, నీవు వెళ్ళు-We shall meet under better stars.

సరో— మమ్ము మరవకండి.

పాత్రు—మరచిపోవడమే? నిన్ను! Impossible! (ఆమె పోవును) నే ననుకొన్నంతా అయింది, చూస్తాను. మొట్టమొదట ప్రియతనూ, which being translated into civilized language means—O my darling! మిత్రమా! ఏమని చెప్పగలను? జన్మజన్మాలకూ, ప్రతి జీవిత

మున, మరణమునున్నా నాకు ప్రాణనాధుడవు నీవే. Language ఎంత rude గా ఉంది! కాని అర్థము సుబోధ్యమే. Be you my husband- ఓహో! అంకు కభ్యం తరమా? బాబో! లక్ష రూపాయిలు! మాటలా? తరువాత “మీ చరణవాసి” — ఆహా! ఉత్తరము ప్రేమతేనె ప్రస విస్తూంది... కింద నుంచు తే చీమలుపట్టునేమో? By Jove! It is lucky, కాని... రెబెకా?... అదే ఆలోచించవలసిన విషయము. దాని నిదివరకే marry చేసుకొన్నాను. అది చావకుంటే ఇందుమతి నేలాగు పెళ్ళిచేసుకోవడము? చివరకు bigamy charge వస్తుండేమో? ఇదే చిక్కు! నాకోసము రెబెకా చావడాని కొప్పుకొంటుంది. దానికి నామీద అంత ప్రేమ-చూస్తూ నేనుంటుండో - Rebecca! Rebeccal! (ఆమె వచ్చును) My dear! చెలీ, నీవు వెళ్ళు, జవాబు రేపిస్తాను. (సరో|| వెళ్ళును)

రెబె—What, my dear?

పాత్రు—రెబెకా dear, నీవు చావాలి.

రెబె—నేనా? చావవలసా? ఎందుకూ?

పాత్రు—చావాలి - You must die తెలిసిందా? dear, first go and hang yourself like a good girl There's dear!...go.

రెబె—Why should I do so?

పాత్రు—నీకు hanging కి objection ఉంటే.

I would not insist on it. Prussic acid అనే అమ్మ తమ పుచ్చుకో, లేదా railway engine కింద పడు; కాక పోతే dynamiteతో నీ head పగులగొట్టుకో and thus die a civilised death... ఏలా గోలాగు నీవు చచ్చిపో- అంతకన్న ఎక్కువచేయనక్కరలేదు. చస్తేచాలు- నీవలాగు చేస్తే I shall be infinitely obliged to you ever afterwards.

రెబె— I care a jot for it. చావడానికి నాకు చాలా objections ఉన్నవి.

పాత్రు— సజమే! By St. Augustine నీకు objections ఉంటవని ఎరుగుదును. అలాగు చేయకపోతే ఇప్పుడేమి సాధనము? వేరుపాయము లేదే.

రెబె— నే నెందుకు చావాలి, ముందది చెప్పు.

పాత్రు— నీవు చావకుంటే ఇప్పుడు చిన్న మెత్తుపని జరుగదు.

రెబె— Dear, Am I a thorn in your side? నేనే వండుకొంటున్నాను, అంత నొఖరీ చేస్తున్నాను. హిందూభార్యలాగు ఇంటి పని అంతా చేస్తున్నాను.

పాత్రు— That's true అది నిజమే. నీవు సాక్షాత్తు లక్ష్మీవే; కాని, ముఖ్యమైన విషయ మేమంటే— నీవు చావకుంటే నేను లక్షరూపాయాలు lose అవుతాను.

రెబె—అ దేలాగు?

పాత్రు—నాకు ఒక గొప్ప వివాహసంబంధము కుదిరింది, పెళ్ళికూతుడు is a widow, సంవత్సరానికి income ఒకలక్ష రూపాయిలు. Is it not a lucky job?

రెబె—లక్ష రూపాయిలే!

పాత్రు—ఓను. One lakh of rupees. నీవు నా మీద దయఉంచి చచ్చిపట్టాయెనా darling, నేను నీకు యావజ్జీవమూ దాసుడనై యుంటాను. నిన్నెంతో ప్రేమిస్తాను.

రెబె—నేను చచ్చినతరువాత నీ ప్రేమ ఎవరికి కావాలి?

పాత్రు—నిజమే. నీకు గట్టి సందేహమే కలిగింది. ఏలాగు నచ్చ చెప్పడము?... ఇదిగో నీవు చచ్చినట్లయితే నీకు గొప్ప గోరే కట్టిస్తాను, రెండు Taj Mahal తయారు చేస్తాను, బాణసంచ కొల్పిస్తాను, Acetyline lamps తో funeral procession జరిపిస్తాను, European Concert తెప్పించుతాను, లేకుంటే Australian string band రప్పిస్తాను.

రెబె—ఇదంతా నిజమే, కాని మనిషంత మనిషిని నిండు ప్రాణముతో చావడి మేలాగు? నేను చావలేను.

పాత్రు—అయ్యో! స్త్రీ లెంత unreasonable గా ఉంటారు! ఏవిధాన్నైనా చావవా? నాకు లక్షరూపాయిల సప్తము కలిగిస్తావా?

రెబె—చావకుండా ఉండే సాధన మేదైనా ఉన్నదా?
పాత్రు—నా కేదీ తోచలేదు.

రెబె—Why not divorce ? If you must get rid of me, why not divorce me on a false plea?

పాత్రు—By Madagascar! that is a fine idea.

Why not divorce ? Ofcourse, you are an angel, dearest. నే నెప్పుడూ అలాగే అనుకొంటాను, అలాగే అందరితో చెప్పుతూనచ్చాను. Divorce, of course, నీ మీద నేను దావా చేయడమా? నీవు నామీద తేవడమా? that is the question- కానీ ఎలాగోలాగు చేతాము, వేగము పడ. Dearest, నీవు నా దానివి, ని న్నెంతని పొగడుదును ? Oh my darling నిన్ను నెత్తిమీద నుంచు కొని dance చెయ్యవలెనని ఉంది. Rom ti rom ti tom—tim, tim, tim (పోవును.)

రెబె—Fie! O! Shame! Is he a type of his nation? I hope not- (పోవును.)

—(రెండో రంగము)—

వీరేశ్వరుని కొత్తిల్లు — దంపతులు.

వీరే—చూసినావా? పాత్రుడుగారికీ మా వదినెకూ తగినట్లు బుద్ధి చెప్పినాను. “నల్లమందు భాయి” అని నన్ను వెక్కిరించిన పాత్రుడుగారికీ మా అన్న ఆస్తి అంతా తనదని ఒళ్ళూ పై తెలియకుండా మిడిసిపడ్డ మా వదినెగారికిన్నీ తగినశాస్తి అయిందా?

సరో—నన్ను వెళ్ళాడినారు కాని నిజముగా నాపై మీ కనురాగ ముందా? లేక వట్టి విడంబన మేనా?

వీరే—నా కీయాస్తి సంక్రమించడానికి నీవేగా ముఖ్యాధారము! అట్టి నీపై నా కనురాగము లే దందువా? సరేకాని, నీకు నాయం దనురాగ మెన్నాళ్ళనుండి వుట్టింది? ఇలాగని తెలిసియుంటే ఇదివరకే ఆస్తి చేజిక్కించుకొని యుందును. రవ్వంతైనా తెలియకుండా వ్యవహరించినావు.

సరో—మీకోస మెంతో కష్టపడి కార్యము సాధించి నాను కాని ఇందుమతికి విశ్వాసఘాతకి నాతానని ఎరుగను; మీకు మొక్కుతాను. ఆమెకి కొంత ఆస్తి ఇవ్వండి.

వీరే—నీ మన సింత మెత్తనిదా? నీమాట కాదన కుండా ఆమెకు కొంత సామ్మిస్తానులే. మును పెప్పుడేనా నల్లమందు మొదలయినవాటికి తృణమో పణమో ఇస్తూ ఉండేది. ఇప్పుడు నేనుకూడా నెలనెలకీ కొంత యిస్తాను.

సరో—మీ రింకొక్క పని చెయ్యవలెను.

వీరే—అదేమో చెప్పు.

సరో—నల్లమందు మాని వేయరాదూ?

వీరే—ఈమాట మన పూచీకత్తులో లేదే? నల్లమందుకోసమే ఇంత విశ్వప్రయత్నము చేసినానే? దానిని విడిచి వేయగలనా?

సరో—నాకోసము వదలాలి. ఇద్దరమూ బాగుపడుతాము.

వీరే—పెళ్ళి కాగానే నెత్తెక్కడము ప్రారంభించినావా? ఏమి జలుము?

సరో—మీ ప్రియురాలికోసము ఈమాత్రపు పని చేయుమన్నాను. మీరీ పనిచేయలేరా? మంచిపని చేయుమన్నాను కాని పాడుపని చేయుమన్నానా? ఈ మాత్రపు మొర విసరాదా? మీ మేలుకే చెప్పినాను.

వీరే—సరే, నీకోసము తప్పకుండా మాని వేస్తాను.

సరో—ఇప్పుడు ధనవంతులైనారు కదా, నన్ను ఏలుకొంటారా? లేక తన్ని తగిలివేస్తారా?

వీరే—నాకు మహోపకారివి కదా? నిన్ను హామ్మంటానా? భుజములమీద ఎక్కించుకొని ఊరేగిస్తాను. నీమాట చొప్పున నడుచుకొంటాను.

— మూ డో రం గ ము ! —

పాత్రుడు గారిల్లు. పాత్రుడు.

పాత్రు— వెళ్ళి చేసుకో నడమువల్ల ప్రయోజన మేమీ లేకపోయింది, వితంతువాస్తి చేయిజారింది; విధవ వెళ్ళాడితే గాని మొగటి పెనిమిటి ఆస్తికి హక్కు పోతుందని ఎరుగను, రహస్యముగా సరంజాము నడిపినాను, ఎవరైనా ఎగ రేసుకో పోతారని భయపడ్డాను, ఎవరిసలహా వుచ్చుకో లేదు, తగినఫలము దాపుర మయింది. దురాశ దుఃఖానికి చేటునా నూతనవధువు వస్తూన్నది, కొంచెము కోపము నటిస్తాను. (ఇందుమతి వచ్చును) ఆహా! ఏమీ బయ్యారము! నన్ను దగా చేసినావు.

ఇందు— ఏమి టా దగా? నే నేమి చేసినాను?

పాత్రు— Fool, ప్రత్యక్ష మవుతూంటేనే?

ఇందు— నాకేమీ కనుపించలేదు.

పాత్రు— Frying pan నుండి fire లో పడతోసి నావు!

ఇందు— ఏలాగు?

పాత్రు— ఆస్తి ఆంతా అన్యాయకాంత మయింది. భుజాలమీద భారము పోయి, బుర్రమీది కొచ్చింది.

ఇందు— నే నేమి చేస్తాను? నాదా దోషము? వెళ్ళి?

కెందుకు సిద్ధపడాలి మీరు? న న్నెందుకు తొందరపెట్టాలి?

పాత్రు—ఎందుకో ఎరుగవూ? నిన్ను పెళ్ళాడినానా నీ ఆస్తిని పెళ్ళాడినానా? నీవు విస్దగ్గ వని తెలుసుకోలేక పోయినాను. ఆస్తి అంశం రించిపోయిందే! ఓటికుండని పెట్టుకొని కాలక్షేప మేలాగు?

ఇదు—నీవు బారిస్టరువి కదా? ఇంతమాత్రము తెలిసింది కాగా? లా చదివినావో?

పాత్రు—ఈపాటి లా తెలుస్తే practice చేసుకొని యుందును. వితంతువును వినాహమాడుదునా?

ఇదు—రెండింటికీ నెడ్డ రేవడి నై నాను. ఆస్తి అగు పడకుండా పోయింకి, కాపురము గడ్డలయింది. (వచ్చును)

పాత్రు—ఏడు పెందుకు? నీదారి నీవు చూసుకో, నాపాట్లు నేను పడుతాను. ఈ జన్మలో నాకు సుఖములేదు-పాపము లెన్నో చేసినాను-దొరసానిని పెళ్ళాడి బిడ్డలు కని దానిని divorce చేసినాను. మొదట సంపాదించిన సొమ్ముం తా తాగుడుకింద తగుల వేసినాను; brief-less barrister నై portionless widow ని పెళ్ళాడి insolvency దరి చేసినాను. ఇంకా ఏమేమో చేసినాను-ఈ పాపాల కన్ని టికీ ప్రాయశ్చిత్తము చేయించుకొంటే షోడశకళాపరిపూర్ణుడ నాతాన...నాయందు దయజూపి సెలవిమ్ము - సుందరీ! పెద్దమ్మా! నన్ను విడిచిపెట్టు-ఇక కంటపడకు. మన మాంగళ్య తంతు తెగింది.

ఇందు—నే నెటు పోగలను? పెన్నిధికి చెడ్డాను పెని మిటికి చెడ్డాను-జాతినుండి వెలి-ఇక నా కెవరు దిక్కు?

పాత్రు—దిక్కు నన్నడుగుతూన్నావా? అగ్ని ఉంది, సమద్ర ముంది, హిమాలయ పర్వతా లున్నవి, Tarai jungles ఉన్నవి; మాచకులు, బైరాగులు, సన్యాసులు; వీధి గాటకులు, భక్త సమాజములు, సత్రములు, దేవాలయములు-ఎన్నో జీవనాధారాలున్నవి-నీ కెందూ అడ్డుండదు. బ్రతుకు తోపలు పదివేలున్నవి-ఇం దేది చూచుకొన్నా నా కభ్యంతరము లేదు...నేనూ పోతాను. నాకోసము సరక ద్వారాలన్నీ తీసిఉంటవి-కలకత్తాకి పోయి ఏదో society లో చేరుతాను-నాదారి నేను చూసుకొంటాను; నీపాట్లు నీవు పడు.

ఇందు—అయితే ఆ స్కికోసమా నన్ను వెళ్ళాడినావు?

పాత్రు—మరి దేనికోస మనుకొన్నావు? నా కొంగు బంగారమా, గృహలక్ష్మీ, నాముద్దులమూటా! Non-trump nine! whiskeyless bottle! దయచూడు, సెల విమ్ము. ఈపాపాత్ము నిక విడిచిపో!

ఇందు—నన్ను దిక్కులేనిదానిగా చేయుకు-నీకు సక లోపచారాలు చేస్తాను. కూడు వండుతాను, గుడ్డ ఉతుకు తాను, వాకలి ఊడుస్తాను, అంట్లు తోముతాను-ఇం కేపని కావలెనంటే అది చేస్తాను. నీయింటి చాకిరీ అంతా చేస్తాను.

పాత్రు—ఓహోహా! నా కిల్లుంటే కనా చాకిరీ

చేస్తావు? కూడుంటే కదా నండిపెట్టుతావు? నాపని అంతా పూర్ణాన స్వార మయిందే! నావెంట పడితే నిష్ప్రయోజనము.

ఇందు—అన్నా! ఎట్టి దుర్గతిపా లైనాను! అయ్యో! పురుషు లెంత స్వార్థపరులు! మేము స్వతంత్రులము కాము, బలహీనులము, పిరికివారము; మగవాళ్ల నాశ్రయించి బ్రతుక వలెను, భరణ పోషణాదులకు వారే మాకు దిక్కు. పర తంత్రులమైన మమ్ము పెళ్ళియాడి ధనమార్జించవలెనని వారు కోరుతారు—చీఫ్-ఏమి మగతనము? మీ రెక్కడికి పోయినా నాలుగుకాసు లార్జించగలరు, మీ కెన్నో పనులు చేతనాను. ఉద్యోగము చేయగలరు, వర్తకము చేయగలరు, కూలిపని మీచేత నవును; మందులూ మాకులూ తయారు చేయ గలరు; దొంగతనమున మిన్నలు, లంచాలు తినగలరు—వీటి మూలముగా ధనమార్జించి అది చాలక మమ్ము చంపి ధనము చేకూర్చవలెనని కూడా మీ ఊహ ఏమీ చేతకాని ను మ్మేడ్పిస్తే మీకేమి గొప్ప? మాఉసురు తగలి మీరు బాగు పడరు; మాజోలికి రాకండి, మీకు పదివేల దండాలు!

పాత్రు—అందుకే కదా నిన్ను వనలివేస్తున్నాను. ఇదివరకే తప్పు చేసినాను, మించిపోయింది, ఇప్పుడు విచారించి ప్రయోజనము లేదు...ఇదిగో చెవులు నులుముకొంటున్నాను, చెంపలు వాయించుకొంటున్నాను—ఆడదానివలలో చిక్కిరాదు.

ఇందు—శుద్ధప్రేమ ప్రపంచమందే శూన్యము-ప్రేమ కోసము పెళ్ళిచేసుకోవడము పెద్దతప్పు

పాత్రు—నేను ప్రేమకోస మొకమారూ, పెన్నిధి కోస మొకమారూ పెళ్ళి చేసుకొన్నాను. రెండుసార్లు దగా పడ్డాను. కనుక logically పెళ్ళిచేసుకోవడమే పెద్దతప్పు అని సిద్ధాంతముచేసినాను. నడువు, మన మెవరి దారిని వారు పోవచ్చును.

—(నా లు గో రం గ ము)—

నవనాగర కార్యమహిళామండలి-నువే||, సుకే|| సభచేరినారు.

సువే—విశ్వప్రయత్నము చేసి మగవాళ్ళని ధిక్కరించి వాళ్ళమాట పొల్లుచేసి, కొట్టినంత పని జరిపి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించినామే కాని ఈ కొత్తబ్రతు కంతవాంఛనీయముగా లేదు-అన్నీ కష్టాలే.

సుకే—వదైనా మనకు దొరకకుండా ఉన్నంతకాలమే ఔత్సుక్యము, అది చేత జక్కేనరికి ఇంతేనా అనిపిస్తుంది. అసడ్ల పుట్టుతుంది. క్రమేపి అసహ్యపపుతుంది !

సువే—అసడ్ల కాదు-ఈవిషయములో అశక్తత.

సుకే—అదే-అశక్తత చేతనే అసడ్ల ; కొంతకాలముకు వెగటూ పుట్టుతుంది-

సువే—ఈవిషయము మొదట తెలిసుంటే ఇంత వరకూ రాసీయకపోదును.

సుకే—ఇంత విరతికి హేతు వేమి?

సువే—కొత్తబ్రతు కాసిస్తే మాకు కూటికేలోపము వస్తూన్నది. ఆదాయము తక్కువ, వ్యయము హెచ్చు. మన ముద్యోగము చేయలేము కదా? మగవాళ్ళు తెచ్చిన నాలుగు రాళ్ళూ మన విలాసములకే చాలకున్నవి-ప్రతివారూ చందాలకి ఇనాముకీ బయలుదేరుతూ న్నారు-మగవాళ్ళులంచాలకి చందాలకీ సొమ్మిస్తే వాళ్ళమీద మండిపడే నాళ్ళము-ఇప్పు డాముప్పిచ్చిప్ప మనదాకాకూడా వచ్చింది - పాడుముండ public life లో ప్రవేశించినాము. వలపలా దాపలా వడ్డించ వలసి వస్తూంది. కట్టుకొన్న కాంతలము కదా అని మన వాళ్ళు మనము చెప్పిపట్టు నడుస్తూన్నాము. పాత ఆదాయము కొత్తపోకడలకి సరిపోలేదు-ఖర్చు హెచ్చించినామే కాని కానిడబ్బు గడించలేకున్నాము-మునుపటి ఖర్చులకే మప్పు తిప్పలా పడేవారము; ఇప్పుడు ఖర్చు హెచ్చింది, ప్రతిసేలా అప్పు పెరిగిపోతూంది-ఇంక కొన్నాళ్ళిలా గుంటే ఇల్లూ వాకలీ తాకట్టు పెట్టుకోవాలి. మొదటికే మోసము వచ్చేట ట్లంది-మనము తొక్కినది తప్పుదారి, ఎంతవేగిరము దీనిని విడుస్తే అంత శ్రేయము.

సుకే—నాకూ అలాగే తోస్తూన్నది.

సువే—నాకు డబ్బు ఎద్దడి లేనే లేను-కాని నీకు లేని కొత్త కష్ట మొకటి నాకు ప్రాప్తిచింది- దిక్కున్నా నా పిల్లలు దిక్కులేని దీ ను ల లా గు న్నారు - వాళ్ళకి కడుపు నిండా అన్నము పెట్టేదిక్కు లేదు - వంట వాళ్ళు ఏలాగోలాగు ముగించుకొని పరుగెత్తడానికే చూస్తారు కాని పని బాగుందో లేదో వాళ్ళ కేమి?...నేను చూసుకోవడానికి ఏమీ వ్యవధిలేదు-తల్లిదండ్రు లున్నా సంతానము దిక్కు లేని దైవది...ఇంతే కాదు, మొన్న కుర్రవాడికి కాస్త జ్వరము వచ్చేసరికి ఆ పాడుముండ బాపనక్క మజ్జిగ పోసి పొడిఅన్నము పెట్టి వాడు తినకుంటే నాలుగుకొట్టి బలవంతముగా కూరింది, దానివల్ల అజీర్ణముచేసి జ్వరము వదలక పట్టినట్లే ఉండిపోయింది-డాక్టరుగారి భార్యతో చెప్పేసరికి ఆతని నామె పంపింది-అతని ఫీజుక్రింద అరవైరూపాయీ లయింది-గొప్పవాళ్ళతో స్నేహము కొంప తీసింది-చినికిచినికి గాలివాన అన్నట్లు జ్వరము typhoid లోకి దింపింది-మాయింటివైద్యుడైతే మాకంతి ఖర్చు లేకపోవును, జ్వరమూ హెచ్చకపోవును-Doctor గారి కేమీ చేతకాదు, ఆమాట చెప్పడు, మేము కబు రంపకపోయినా రెండుపూటలా వస్తూ తనకి రావలసిన ఫీజూ మావాడి జ్వరమూ హెచ్చు చేసినాడు-అంతలో తెలివితెచ్చుకొని మేమే రావద్దన్నాము. ఫీజు బాధ తగ్గింది కాని రోగము హెచ్చి పిల్లడు మరునాడే బారిపోయినాడు-ఇదంతా అపథ్యదోషము-జావ కాది పెట్టు

మంటే పని హెచ్చుతుందని అన్నమే పెట్టి జాన పెట్టినానని చెప్పేది-పిల్లడు నాతో చెప్పలేక పోయినాడు-ఇంటివద్ద పిల్లడి కీలా గేమీ తో చకుండా ఉంటే Return tea party నే నివ్వవలసిందని నోటీసు! అమ్మలక్కలందరూ నాలుగుగంటలయ్యేసరికి బళ్ళోలో సిద్ధము-పిల్లడినూట చెప్పితే వాళ్ళందరికీ disappointment అని ఊరకున్నాను. మావారు treasury closing day కనుక రాత్రదాకా రాలేదు-నలుగురూ రావడము మొదలుపెట్టగానే దాసిదాసని పిల్లడిదగ్గరుంచాను-ఆముండ వాడిని కనిపెట్టుకొని యుండక వచ్చిపోయేవాళ్ళని చూస్తూ బుగ్గమీద వేలు పెట్టుకొని మాదగ్గరే ఉండిపోయింది- పిల్లడిప్రాణ మెప్పుడు పోయిందో తెలియదు- రెండుమూడుమా ర్లడిగినాను, నిద్రపోతూన్నాడని చెప్పింది; ఎంత కసరినావెళ్ళింది కాదు; party అంతమయినతరువాత పిల్లడిని చూతునా వట్టికొయ్య! కచేరికి కబురు పంపుదామంటే కలక్టరుగారుతనిఖికివచ్చినారని గుర్రోపువాడిని లోనికి రానిచ్చినారు కారట-దాసిదానిని బల్లలు, గిన్నెలు, పళ్ళెములు సర్దుమని చెప్పి పిల్లడిని పెట్టుకొని కూర్చున్నాను- రాత్రీ మేమిద్దరమూ తోడులేక గడుపవలసి వచ్చింది - మరునాడుచూసుకొనే సరికి రెండు వెండిగిన్నెలు, నాలుగు పళ్లెము లూకానరాలేదు- అవి ఎరువువస్తువులు, అచ్చుకొని తీరాలి-కొత్తపొంతవల్ల నాకు వచ్చిన లాభమిది. మునుపటిలా గైతే ఇందులో ఏదీ జరుగకపోవును.

(సుభాషిణీ సుహాసినినీ వత్తుకు)

సుభా—వమే సువేషిణీ, కంట నీరు పెట్టుకొన్నావు?
మానుమంటే మానవా? జన్మమున్నన్నాల్లా విచారించడమే?

సుహా—అమ్మా! సువేషిణీ! ఎంతవచ్చి ఏమిలాభము?
పోయిన బాలుడిక రాజు. ఒక్క కొడుకన్నమాట నిజమే,
అది మనవస్తువు కాదు. విచారించిన ప్రయోజనము లేదు.
మనోవ్యాధి పెట్టుకోకు... ఊరకుండు!

సుకే—మీ రిద్ద రీలాకు వచ్చినా కేమి?

సుభా—చిన్న సలహా కావలసి నేను వచ్చినాను.
సుహాసిని నడిగినాను, చెప్పలే నన్నది; దాని కొక బెంగ
పట్టుకుంది, తెరిపీ తెన్నూ లేక దానితో తన్నుకొంటూ
న్నది. మా యిద్దరికీ మతిపోయి నీ దగ్గరికి వచ్చినాము.

సుకే—నీ సలహా యేమి? దానిబెంగ ఏమి?

సుభా—నా ఉద్యోగములో చిన్న అవాంతరము
వచ్చింది. ఆడదాన నని హెడ్ మిస్ట్రీస్ పని ప్రెసిడెంటుగా
రిచ్చినారు. నా కేమీ office work తెలియదు. స్కూలు
కిచ్చిన తెల్లగుడ్డ లెక్కప్రకారము మిగులలేకు ఇదివర
కెప్పుడూ చూసుకోలేదట; Inspectress వస్తుందనినోటీసు
వచ్చింది. ఇప్పుడు చూచేసరికి తక్కువ వచ్చింది. పోనీ
కొని పెట్టుదామంటే. అలాటి గుడ్డ దొరక లేదు. పట్నమునుంచి
తెప్పించడానికా వ్యవధిలేదు. అందరు masters మగవాళ్లు,
నా కెలాగైనా చెడ్డపేరు రావలెనని కట్టుకట్టినారు, సలహా

చెప్పరు. ఇంకా ఏమేమి లోపాలున్నవో తెలియదు. ఇప్పుడే ఉద్యోగ మిచ్చినారు, ఇంతలోనే లోపమువస్తే చేతకాని దాననని suspend చేస్తారో, fine వేస్తారో తెలియదు, transfer నిజము! చెయిచూపించి జెప్త అనిపించుకోవలసి వస్తుంది. రెండోది, మగవాళ్ళంతా కట్టుకట్టినారని చెప్పినానుకదా? వాళ్ళు నామాట కేదో అడ్డుకర్ర వేస్తునే ఉన్నారు. నే నావుకి పెట్టుతా నంటే వాళ్లు కుక్కకి పెట్టు మంటారు. అన్నిటిలోనూ ఆరుమూడుగా నుంది. అహో రాత్రము లదిబెంగ కాదు- సుఖాన ఉన్న ప్రాణము దుఃఖములో పడ్డది- మావారి కీ ఉద్యోగము బొత్తిగా కిట్టదు, పై పెచ్చు ఈవ్యవహార మాయనచెవిని వేస్తే దెప్పిపొడుస్తారనే భయముచేత ఇంతవరకూ చెప్పలేదు. ఇప్పుడు చెప్పక తీరదు, ఏమంటే యూభైరూపాయీ లిస్తే ఇప్పుడు నాకేమీ మాట రాకుండా ఉంటుండని మా First assistant చెప్పినాడు. ఆత డొక్కడే నాబాగుకోరి అప్పుడప్పుడు Cash Book వ్రాయడము, పేపర్లు set చేసి దిద్దిపెట్టడమూ మొగలై నపనలు చేస్తూంటాడు-ఇప్పుడు సొమ్ము నాకెవ్వరిస్తారు? మావారితో చెప్పడము తప్పనిసరి అయింది. ఈగండము గడిచిపోతే ఉద్యోగము మానుకోవాలని ఉంది-నా కేమి సలహా యిస్తావో నీదే భారము.

సువే—ఉద్యోగము చెయ్యవద్దని నేను మొదట చెప్పలేదా? విన్నావా నా మాట!

సుభా—ఏమి చేయు మన్నావు? మావారి జీతము మా ఖచ్చికి చాలింది కాదు, అప్పు చేయక తీరింది కాదు, అప్పుంటే ఆయన కఠుతభయము, నా కనలే కిట్టదు-అందు చేత ఉద్యోగము చేయక తప్పింది కాదు.

సుకే—ఉద్యోగమంటే స్వాతంత్ర్యమునకు వేరువిత్తు, తల అమ్ముకొన్న వాళ్ళ కన్నీ దండుగలే- ఒకరికి కాదు ఎందరికో ఒదిగి తిరుగవలెను. మగవాళ్ళతో వ్యవహారము కత్తి మీద నాము- మనసులో మాట చెప్పితే మర్యాద దక్కదు; కప్పకపోతే చిక్కులలో పెట్టుతారు...నీ స్కూలులో వచ్చిన తవ్వాయికి మీ మేష్టరు చెప్పినదే సలహా. అప్పు చేయక తప్ప దంబున్నావు కనుక ఏదైనా వస్తువు తాకట్టు పెట్టి ఎక్కడైనా సొమ్ము తేవడమే మంచిది, నమ్మకమైనవారు దారికి తే ఇదే సలహా; లేనా అమ్మివేసి దండుగ పెట్టుకోవడ మన్నిటికన్న మంచిది.

సుభా—అన్నా! ఎంతగానూ పట్టించిరా దైవమా! ఇది వరకు మా సంసార మెంతో గుట్టుగా ఉండేది. దార్భాగ్యవు నాగరకత వచ్చినదగ్గిరనంచి దారిద్ర్యము సంక్రమించింది, దానివెంటా దాస్యమూ, లేనిపోని దండుగలూ, తగాదాలు; వీటితో ప్రాణము విసిగిపోయింది. మనుషులలో జులే మంచివి- ఆలుమగల మెంతో అన్యోన్యముగా నుండేవాళ్ళము, ఇది వచ్చినప్పటినుండి మనోమనికీతాలు ప్రారంభించి ఇద్దరమూ

బ్రహ్మచర్యము జనుపుతూన్నాము - పాడుచదువు నా కొంప తీసింది.

సుకే—జరిగినదానికి విచారించి ప్రయోజనము లేదు; రాతికింద చెయ్యి పడ్డది, నేర్పుకో శప్పించుకోవలెను; నలుగురూ వింటే నగుబాటుగనుక ధైర్యము వదలవద్దు. మన మగవాళ్ళందరూ ఒక విధముగా మంచివాళ్లే-ఎన్ని మాటలు మనమన్నా, ఎన్ని పనులు చేసినా, ఇంటినండి గెంటలేదు. అదీమేలే. పైవా శ్చేన్నని కొన్నా మనవాళ్ళకి మనయెడల మనసు విరుగలేదు-ఇదే సుగుణము.

సుహా—నీమాట కడ్డు వచ్చినానని కోపపడకు-నేటి రోజున మావారికీ నాకూ పెద్ద తగాదా వచ్చింది. ఆయనన వలసిన మాట లన్నాడు, నేనూ ఊరకుండక నాకు తోచిన రీతిని నాలుగు దులిపినాను-అంతట ఆయనకి పట్టరాని కోపము వచ్చి, “మే మూరకున్న కొద్దీ మీ పెడసరము హెచ్చిపో తూంది-మాదగ్గర నున్నంతకాల మీలాగే సాగుతుంది; ఇంటిలో నుంచక బైటికి గెంటినట్టైతే నా అన్నవాళ్లు లేక మీ రనాధ తాతారు, అప్పుడు మీపాట్లు కుక్కలైనా పడవు, మీ పాపమంతా పండి పదిపందిచేత చీఫీ అని పించుకొని దిక్కులేకుండా పోతారు సుమా” అని శతా యించినారు. నిజమే-ఇల్లులేని ఇల్లాలి పాట్లన్నీ అన్నీ అని చెప్పతరమా? అన్నంతపనీ చేస్తారేమో అని అడలు పుట్టింది. ఏమీ తోచదు-ఎప్పుడు తన్ని గెంటివేస్తారో? ఎవరు దిక్క,

ఏమి దారి అని బెంగపెట్టుకొన్నాను; నా కేమి ఆలోచన చెప్పుతావో అని వచ్చినాను.

సుకే—ఆలోచన కేముంది? అంతవరకూ రాసీయనే కూడదు-సువేషిణీ, నేను కూడా స్వాన్నిభవముచేత ఇప్పుడే మనము కొత్తదారిని నడవడముమాసి వేతామనినిశ్చయించుకొన్నాను. నవనాగరకత మాకు కూడా నచ్చలేదు. ఎప్పుడు పాతదారిలో పడతామా అని చూస్తూన్నాము.

సుభా—బాగుం దాలోచన-మన గౌరవ మాలాగై తేనే నిలబడుతుంది, లేకుంటే సగుబాటు సిద్ధమే. చేసే దేదో త్వరగా చేతాము, విలువచమైతే విషమిస్తుందేమో?

సుభా—ఈ నాగరకత దొరసానులకే చెల్లుతుంది కాని మనకు సరిపడదు.

సుకే—ఆదర్శ మొకటి ఆచరణ మొకటి అయినట్లయితే ఇదే ప్రమాదము-మనఆనర్శము స్వాతంత్ర్యము కనుకూలింపదు-న **స్త్రీ** స్వాతంత్ర్య మహాత్మి అని మనపూర్వులు శాసించినారు. పశ్చిమ దేశములందో మగవాళ్ళూ ఆడవాళ్ళూ సమానాదర్శములనే సాధిస్తారు, వారి యాచరణ అందు కనుకూలముగా నుంటుంది; మనకో, ఆనర్శ మొక తెన్ను ఆచరణ మొక తెన్ను; ఎద్దు ఎండకీ పోతు నీడకీ లాగితే బండి ఎటు కదులుతుంది?...ఇంతటితో చాలు నవనాగరకత-నేడు మన మగలకో “మేము పాతరీతినీ మెలగుతాము, కొత్త రీతి మాకు సరిపడలేదు మానుకొంటా” మంటే వాళ్ళూ

సంతోషిస్తారు, మనబెంగా తీరిపోతుంది. తక్కినసంగతులు తాపీమీద మాట్లాడుకొందాము.

సుభా—నాకు తొందరగా నుంది, నేటిరాత్రి మా వారితో నా కష్టాలన్నీ చెప్పకొంటాను.

సుహా—నేనూ అలాగే చేస్తాను-ఆలస్యము చేస్తే కొంప మునుగుతుంది.

సుకే—బాగానే ఉంది కాని పలచన చేస్తారేమో అని భయముగా నుంది. బెట్టుగానే ఉంటే బాగుండున; పరిస్థితులు ప్రతికూలించినవి. చూర్గాంతరము లేదు. (పోవుదురు)

—! ఐ దో రంగము! —

పాత్రుడూ సుబ్బయ్య.

పాత్రు—అయ్యా! నేను కొన్ని తెలివితక్కువపనులు చేసినాను-ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకొంటే అవి తుడుచుకొని పోతవా?

సుబ్బ—సందేహ మేమి? పాపహరణమే ప్రాయశ్చిత్తానికి పర మోపయోగము, మహాపాతకాలనే హరిస్తుంది ...“ప్రాయో నామ తపః ప్రోక్తం, చిత్తం నిశ్చయ ముచ్యతే” అన్నారు- నిశ్చయముగా తపస్సుచేత నేవేవి సిద్ధి

స్తవో అవన్నీ దీనివల్ల చేకూరుతవి. మీ విషయమున ప్రత్యేకముగా కారిక ఉంది—

అభోజ్యానిచ యో భుంక్తే సేయాని చ యః పిభేత్
 తస్య కుర్యాత్ క్షురం క్షీప్రం భక్షణం గోమయంతథా |
 దక్షిణాన్ బ్రాహ్మణేభ్యస్తు దానం పండితవర్యయోః ||

ఈ విధముగా ప్రాయశ్చిత్తము ముగిస్తే పాపనిర్మూలన మవుతుంది.

పాత్రు—ఏమేమి సామగ్రి సిద్ధము చేయ్యవలెనో చెప్పండి.

సుబ్బ—ఎంతో తంతు లేదు. ధనలుబ్ధులైన వైదిక ఛాందసులు దానాలని, హోమాలని చెప్పి సాధ్యమయినంత సామ్మి పిండుతారు. అ దంతా వట్టి భేషజము అమాయికులైన ప్రజలను నానాబాధలపాలు చేస్తారు. నే సంతా సూక్ష్మములో తేల్చి వేస్తాను. సలుగురికి నాలుగు కాను లిస్తే సరి. “మూర్ధం ముండేత్, తక్రం వర్షేత్” — అసగా కొంచెము క్షురసంస్కారము చేసుకొని, చల్ల చిలికి తే సరి; ఆపైని “గోమయం భక్షేత్” — గోమయం సేవించాలి. అంతతో సమాప్తి, చూశారా? ఎంత సంగ్రహపరచినానో? చాదస్త మంటే నాకు పడదు. సూక్ష్మములో మోక్షము సిద్ధించేలాగు చేస్తాను.

పాత్రు—గోమయం సేవించడమంటే ఏమి?

సుబ్బ—గోమయ మంటే ఆవుపేడ.

పాత్రు—దానితో నేమి చేస్తారు?

సుబ్బ—అది లోపలికి పుచ్చుకోవాలి.

పాత్రు—చీఫీ! అది తగ్గించలేరా?

సుబ్బ—తినరాని పదార్థాలు తిన్నారు, తాగరాని పదార్థాలు తాగినారు. ఆ కల్మషము పోయే మార్గమ దొక్కటే, వేరు సాధన ముంటే మాని యుండును, మీరు చెప్పనక్కర లేదు.

పాత్రు—అంతకన్న పీకాయపచ్చిణో, ఆమిడమో పుచ్చుకొంటే నాలుగు విరేచనా లవుతవి, కల్మష మంతా పైకిపోదా?

సుబ్బ—ఆపని కావలినే తరువాత చేయవచ్చును, గోమయము మాత్రము తప్పదు. “పాపాపనోదనిపుణం గోమయం పంచితం తథా” అని ధర్మశాస్త్రము-నేవించడ మంటే ఎంతోనా? ఉసిరిక కామంత అని చెప్పుతారు కాని నేను మాత్రము కుంకడుకా రుంటే నిర్ణయించినాను. మీ విషయములో మాత్ర తగ్గిస్తాను, పెసరగింజంత నేపిస్తే సరి. ఆత్యవసరము గనుక ఇంతదూరము చెప్పుతూన్నాను.

పాత్రు—ఆవగింజంత అందురూ, ఏదో సంస్కారము కోసము కదా మీ పట్టు-మాత్రనిర్ణయ మెందుకు? మీరు పట్టు నడలించండి.

సుబ్బ—అలాగే కానీయండి.

పాత్రు—మీ చేతిలో చిక్కినాను, మీ చిత్తము వచ్చినట్లు చేయండి-త్వరగా మాత్రము కానీయండి.

సుబ్బ—ఆరో చెవి నిసకుండా కార్యము నడిపిస్తాను. నాకు సెలవా మరి? ప్రశ్నీదీ మీ యిష్టముచొప్పునే నడుపుతాను. “యథాశక్తి” అని శాస్త్రమే ఉన్నది. తిరిగీ దర్శనము చేసుకొంటాను. (వెళ్ళును)

పాత్రు—దీనితో పీడ వదలుతుంది, ప్రాయశ్చిత్తమయితేనే కాని బ్రతుకలేను. దొరల ఆచారాలు మనదేశానికి సరిపడవు, తెల్లవాళ్ళ వేషము నల్లవాళ్ళకు సరిగా అమరదు; ఆశిండి యిక్కడ రుచించదు. మొసట రెండు దేశాలలో సాన్మశ్యమే లేదు. ఆవ్యవహారా లిక్కడ రాణించవు. వృథాధనవ్యవహారము, సుఖము సున్న...అప్పడూ హుక్కా తయారు చెయ్యి. (వాడు వచ్చును)

అప్ప—చిత్తము.

పాత్రు—ఏమి నొఖరు! తిట్టి తన్నీ పనిచేయించుకోవచ్చును. వాళ్లేమసరు. పూర్వపు నొకర్లు చాకర్లున్నా ఇంటిలో వాళ్ళలాగే మెలగేవారు, యజమానులు కూడా వాళ్ళని బాగా శౌరవిస్తూ ఉండేవారు. ఇప్పుడు కుక్కపిల్లలిని ఎత్తుకొని ముద్దులాడుతారు కాని కూలివాళ్ళని మంచి మాటేనా ఆడరు. పూర్వము నొకర్లను వావి వరుస పెట్టి పిలిచేవారు. రెండుమూడు తరాలదాకా యజమానులని వాళ్ళు కనిపెట్టుకొని యుండేవారు. దొంగతనమూ

మోసమూ ఎరుగకుండా ఉండేవారు. ఇప్పుడో రోజు కో నాఖరు (అప్పడు వలక్కా తెచ్చును)

పాత్రు—తెచ్చినావా? అక్కడుంచు బాబూ! (వలక్కాపీల్చి) వలక్కా పీలుస్తే ఉత్సాహము మొచ్చుతుంది. మనవాళ్ళ ఆచారాలు మంచివి- నిమ్మకాయంత గుడాకుతో నిలువెల్ల పొగ-పదికానులు ఖర్చుపెట్టితే పది మందికి చాలును. బాబో! దొరలచుట్టలు ఒక్కొక్కటి పావలా, పదితులాల బరువు, పెదవులు లాగుశవి. ఇంతా చేస్తే కంపు. అదేనా ఒక్కడే కాల్చవలెను, ఒక్కసారితో తీరదు. ధనములేని ఈదేశములో దొరల్లా గుండలేము... కుర్చీలు, తేబిల్లు, cupboards, cabinets, curtains, ఎంత పటాటోపము! పయిసాలేనివాళ్ళ కిది పడనే పడదు. మనముషులు ఎంత మంచి సదుపాయాలు చేసినారు! ఒక్క చాపమీద ఎందరో కూర్చుండవచ్చు, పడుక్కోవచ్చు; ఒక్క కంబళీ ఎందరో కప్పకోనచ్చు...దుస్తు లెంతసంక్షేపించినారు! కట్టుకొనేటందుకు పంచ, కప్పకొనేటందుకు కిండువా-వంట్లము, కోటు, కమీజు వీటికన్న ఆరెండూ ఎంత చవక! ఎంత సౌఖ్యము! కాళ్ళు ముడుచుకో వచ్చును, చాపుకో వచ్చును. జోళ్ళకిబదులు చెప్పలు! ఎంత సుఖవు!... దొరలా గుంటే రోజూ క్షీనరము చేసుకోవాలి, చాకలిచేత బట్టలుతికించుకోవాలి-పిల్లలుంటే ఖర్చు అపరిమితము- wet nurse, dry nurse, Ayah—ఇంకా push push

పాడర్లు, toys--ఎంత కమాటము! ధనముతో పులిసిఉన్న
 వాళ్ళు తట్టుకోగల రేమో కాని దరిద్రులు తల్లడపడక
 తప్పదు- నాబోటివాళ్ళు నానాపాట్లూ పడవలెను. ఈదేశ
 స్థల కిక్కడి ఆచారాలే తగియున్నవి, విదేశపుపోకడలు విష
 మిస్తవి. ఎక్కడివాళ్ళక్కడికి తగియుండవలెను. “స్వధర్మే
 నిధనం శ్రేయః, పరధర్మో భయానహః” తెలివితక్కువచేత
 తప్పతోప తొక్కితే దండన తప్పదు. నేనే తార్కాణము.
 పాతపోకడలే పరమసుఖదాయకములు. (తెరదిగును)

సంపూర్ణము

